

De eenvoudige boerenlul gaat nooit meer naar Ikea: de ideologie en thematiek van Jovink en de Voederbietels

Marijn Baars (5692466)
Eindwerkstuk BA Nederlandse Taal en Cultuur
Afdeling Moderne Nederlandse Letterkunde
Begeleider: Kila van der Starre
Tweede lezer: Laurens Ham
Datum: 7 april 2019

Samenvatting

In deze scriptie bestudeer ik hoe de band Jovink en de Voederbietels hun ideologie vormgeven, en in hoeverre deze eenduidig is. Om tot deze ideologie te komen bestudeer ik achttien teksten van Jovink en pas op een vijftal teksten een nauwkeurige close reading toe gericht op thematiek. Daarnaast laat ik zien hoe de gevonden ideologie past binnen de tijd waarin Jovink actief was. Ik pas een theoretisch kader over het lezen van liedteksten, over boerenrock en over politieke achtergronden toe bij het interpreteren van de teksten, om zo betekenis te kunnen geven aan de ideologie van de band in zijn maatschappelijke context. Ik laat zien dat Jovinks ideologie op het eerste gezicht paradoxaal lijkt, maar in het licht van de maatschappelijk-politieke context te begrijpen is.

Inhoud

Samenvatting.....	2
1 Aanleiding.....	3
1.1 Introductie: Jovink en de Voederbietels.....	4
2 Theoretisch kader.....	5
2.1 Het lezen van liedteksten.....	5
2.1.1 Performance.....	6
2.2 Boerenrock.....	7
2.2.1 Dialect.....	7
2.3 Achtergrond bij het ontstaan van de boerenrock.....	8
2.4 Politieke achtergronden bij Jovink: opkomst van het populisme in de jaren 2000-heden.....	9
3 Methode.....	11
4 Analyse.....	12
4.1 Bullshit.....	12
4.2 Mooie Lisa.....	14
4.3 Nooit meer naar Ikea.....	16
4.4 Machtig mooi.....	18
4.5 Dat i-j nog sloopen kunt.....	20
5 Conclusie.....	22
5.1 Discussie.....	23
6 Bibliografie.....	24
7 Appendix: corpus en analyses.....	25

1 Aanleiding

Het zal maar weinigen ontgaan zijn dat per oktober 2018 het Nedersaksisch erkend is als streektaal.¹ Dit feit werd door sprekers gevierd als nieuwe hoop op voortbestaan voor het dialect, maar ook als erkenning van de regionale identiteit.² Al in 1995 schreef Louis Peter Grijp: “Nu het gebruik van dialect als omgangstaal snel afneemt, is er sprake van een herwaardering. Men beseft dat iets waardevols weg dreigt te vallen. [...] De herwaardering uit zich onder meer in literatuur, muziek en toneel in de streektaal.”³ De herwaardering heeft zich nu geuit in officiële erkenning, maar dat is niet over een nacht ijs gegaan. Ik wil in deze scriptie de aandacht vestigen op een belangrijke drijvende kracht achter de herwaardering van het dialect: de dialectmuziek.

Sinds de jaren '70 bestaat er een muziekstroming die vrijwel uitsluitend gebruikmaakt van het lokale dialect: de boerenrock. Deze stroming is ontstaan doordat muzikanten, gefrustreerd door het Engels en het Standaardnederlands, gingen schrijven in hun eigen taal, de taal waarin zij dachten. De boerenrock is, zoals ik in paragraaf 2.2 laat zien, begonnen bij de Achterhoeker Bennie Jolink en zijn band Normaal. Zij lieten door hun dialectmuziek en woeste optredens een nieuwe wind waaien door de Nederlandse popcultuur. En, heel belangrijk, door hun gebruik van dialect zijn ze een belangrijke factor geweest voor de emancipatie van het dialect en daarmee van hen die het spraken. De motivaties voor het dialectgebruik lopen uiteen en zijn nader beschreven in het theoretisch kader. De boerenrockers, met Normaal als “voortrekker” van de stroming, zongen over feesten en bijbehorende “fratsen”⁴, maar ook juist over identiteit, trots en over een onderscheid tussen “hullie” en “zullie”. Een band die mensen aanspreekt in hun eigen taal, om ze, op z'n Achterhoeks, “'n pak in de bokse te geven”⁵. Ze vatten een hele ideologie in hun muziek, zoals ik in het theoretisch kader laat zien. Dit alles maakt de boerenrock een bijzonder interessant onderzoeksobject. Over Normaal is dan ook al een en ander geschreven, en wat er geschreven is over de boerenrock haalt vrijwel onveranderlijk Normaal aan als archetype, zoals uit het theoretisch kader blijkt.

Er zijn echter meer dialectzangers en -bands, binnen en buiten de Achterhoek. Een van de bekendste hiervan is Jovink en de Voederbietels, onder andere bekend van het door hen georganiseerde festival De Zwarte Cross. Wellicht minder bekend is dat Gijs Jolink, oprichter en bassist van Jovink, de zoon is van Bennie Jolink van Normaal. Treedt de zoon in de voetsporen van de vader? Dat is een interessant vraagstuk. Over Jovink is maar weinig geschreven, en deze band bewoog zich in een heel ander tijds kader: Jovink was actief vanaf 1992 (eerste album 1994) tot 2007,⁶ waar Normaal uit 1973 stamt en hun laatste nieuwe nummers uitbracht in 2015 – hoewel ze nog steeds min of meer actief zijn.⁷ Het is dus aannemelijk dat de teksten van Jovink, gezien hun andere achtergrond, qua thematiek zullen verschillen van de thematiek die aan het begin van de boerenrocktraditie dominant was. Volgens Grijp (2007) is er een verschil te verwachten in thematiek tussen Jovink en Normaal (Normaal wordt hier gezien als archetype), waarbij Jovink beduidend minder geëngageerd is: “Lovink and the young Jolink may emphasise their points of difference from Normaal – Jovink does not speak up for oppressed farmers, nor scatter beer and straw about – but the parallels are unmistakable: singing in Achterhoeks, a leaning toward rock and roll and a love of motocross.”⁸ Ik wil uitzoeken in hoeverre dit het geval is.

Ik vraag mij af hoe de band Jovink en de Voederbietels in een tijdperk dat als minder politiek en geëngageerd bekendstaat zijn ideologie vormgeeft – onder ideologie versta ik hier de boodschap die de band uitdraagt – en in welke mate de politieke en maatschappelijke achtergronden van hun tijd terugkomen in deze ideologie. Daarbij stel ik de vraag hoe deze ideologie blijkt uit de dominante thematiek in hun discografie.

¹ Rijksoverheid, 2018: “Nedersaksische taal erkend.”

² Van Dinther, M. 2018. “Nedersaksisch krijgt eindelijk erkenning: geen dialect maar volwaardige taal.”

³ Grijp, L.P. 1995. “Is Zingen In Dialect Normaal?” p.306.

⁴ Fratsen: redelijk onschuldige, maar wel provocerende streken. Zie Grijp 2007, p.225 voor een goed voorbeeld.

⁵ “'n pak in de bokse”: letterlijk: een paar ballen in de broek. Wellicht verwant aan het hart onder de riem?

⁶ Wikipedia: Jovink en de Voederbietels.

⁷ Normaal.nl: De band.

⁸ Grijp, L.P. 2007. “Singing in Dutch Dialects: Language Choice and the Dialect Renaissance.” p.230.

Om deze vragen te beantwoorden is een drievoudig theoretisch kader nodig. Allereerst is een korte uiteenzetting en discussie betreffende het lezen van liedteksten in het algemeen nodig om de relevantie van het onderzoeken van liedteksten aan te tonen. Daarnaast is enige achtergrond betreffende de boerenrocktraditie nodig, waarin onder andere de dominante thematiek en de keuze om in dialect te zingen worden toegelicht. Als laatste is een kader van de politieke achtergrond van Nederland in de jaren '90 tot heden nodig om betekenis te kunnen geven aan de gevonden thematiek. Aan de hand van deze kaders zal ik een aantal liedteksten van Jovink analyseren op dominante thema's, waarbij ik de gevonden thema's inpas in de voornoemde theoretische kaders om zo tot een interpretatie te komen aan de hand waarvan ik mijn onderzoeksvraag kan beantwoorden.

1.1 Introductie: Jovink en de Voederbietels

Jovink en de Voederbietels is een in 1992 opgerichte boerenrockband. De naam "Jovink" is een samentrekking van de achternamen van de twee oprichters en bandleiders: Gijs Jolink en Hendrik Jan Lovink. Met de Voederbietels, wat een samentrekking is van voederbieten (een knol die uitsluitend gebruikt wordt als veevoer) en de Engelse band The Beatles, duiden zij hun fans aan. Sinds 1997 organiseren zij het festival De Zwarte Cross, een groot muziek- en motorcrossfestival in de Achterhoek. Hun discografie bestaat gedeeltelijk uit feestmuziek: nummers over drank, vrouwen, seks en feest, maar daarnaast is er een aantal nummers dat een maatschappijkritisch geluid laat horen. In 2017 is Jovink definitief gestopt, hoewel verschillende bandleden nog actief zijn in andere bands. Gitarist Hendrik Jan Bökkers is met zijn band Bökkers wellicht de bekendste van deze doorgestarte bandleden. De muzikale stijl is doorgaans typisch boerenrock: op blues gebaseerde rock 'n roll, hoewel er ook een incidenteel blues- of punknummer tussen zit. Belangrijke bijfiguren zijn manager André Nijman en zijn moeder Tante Rikie, het symbool van de Zwarte Cross.

2 Theoretisch kader

2.1 Het lezen van liedteksten

Allereerst: waarom is er een aparte benadering nodig voor het lezen van liedteksten? In zijn lezing “Lyricist’s Lyrical Lyrics” ageert Geert Buelens tegen het beperkte blikveld, de oogkleppen welhaast, van de Cultural Studies. Hij stelt voorop dat het veld nooit meer zal kunnen doen dan de oppervlakte beroeren van de hoeveelheid materiaal die er is, omdat er zo indrukwekkend veel gemaakt is (literatuur, poëzie, beeldende kunst, muziek, et cetera et cetera). Onderzoekers kiezen hun onderwerpen daardoor welhaast willekeurig, volgens Buelens, uitgaand van de aanname dat alle onderwerpen gelijk zijn in belang. Zij die niet in dat cultuurrelativisme geloven focussen op gemarginaliseerde cultuurproducten, om zo een stem te geven aan de onderdrukten.⁹ Dit levert een probleem op voor de poëzie: in de moderne Westerse samenleving geniet poëzie maar weinig aandacht, maar vanwege de elitaire geschiedenis van het genre kan het niet de aandacht opeisen zoals bijvoorbeeld ethnische-, postkoloniale- of genderliteratuur dat kan.¹⁰

Met name de poëzie die instrumenteel is geweest in het bewerkstelligen van veranderingen in de maatschappij¹¹ is zelden gecanoniseerd, “unless they became anthems in specific nationalistic contexts.”¹² Volgens Tom ter Bogt is dit wat er met Normaal zal gebeuren (en ook al gebeurd is): “Normaal is a paradoxical phenomenon; the group is a symbol of the emancipation of the farmers just at the time they are about to disappear. Thus, Normaal will become a part of contemporary folklore.”¹³ In dit theoretisch kader laat ik dan ook zien dat Normaal instrumenteel is geweest in het herwaarderen van dialect via de muziek (en dan met name met hun hit “Oerend Hard”). Op die emancipatiebeweging kom ik later terug.

Dan het genre van de poptekst. Deze wordt doorgaans helemaal buiten beschouwing gelaten, maar volgens Buelens hoort de studie van popteksten juist ook thuis bij de poëziekritiek. De poptekst is immers wellicht de meest toegankelijke vorm van poëzie die er is.¹⁴ Buelens’ betoog concentreert zich voornamelijk op de hiphoptekst, maar de rode draad in zijn betoog is: liedteksten zijn een vorm van poëzie, ze moeten bestudeerd worden!

Welnu, het onderzoeken van liedteksten is precies wat ik doe in deze scriptie, maar in hoeverre moeten deze liedteksten daadwerkelijk hetzelfde behandeld worden als poëzie? Welke benadering past? Een mogelijke benadering, een die bijvoorbeeld in het boek *Literair Mechaniek*¹⁵ wordt behandeld, is die van het toepassen van close reading gericht op stijlfiguren, rijmvormen, metrum en andere formele stijlkenmerken. Maar, zoals Lars Eckstein opmerkt in zijn theoretische werk *Reading Song Lyrics* (2010): “Lyrics are not poetry, and their study therefore requires a different set of analytical tools from that which is conventionally applied to poetry.”¹⁶ Dit lijkt lijnrecht in te gaan tegen Buelens, die de liedtekst juist wél als poëzie wil benaderen. Toch steunen Buelens en Eckstein elkaar: het misverstand berust op verschillende definities van wat een poëziegerichte benadering inhoudt. Beiden argumenteren dat liedteksten benaderd dienen te worden in het licht van hun “performance” en hun intertekstualiteit.¹⁷ Met name het woord “performance” is hier belangrijk, wat ook duidelijk zal worden bij Normaal. Hoewel ik mij bij Buelens en Eckstein aansluit wat de poëziegerichte benadering van liedteksten betreft moet ik wel een kanttekening maken: in het licht van mijn letterkundige onderzoek is een musicologische analyse niet op zijn plaats. Ik zal de “performance” dan ook voornamelijk aanvoeren als achtergrond. Hierover meer in het methodologisch kader (paragraaf 3).

⁹ Buelens, G. 2011: *Lyricist’s Lyrical Lyrics*. p.496.

¹⁰ Idem, p.496.

¹¹ Idem, p.497.

¹² Idem, p.497.

¹³ Ter Bogt, T. *Kultuurverschijnsel II*, p.17. In: Klumpenhower 2002: “The Idiocy of Rural Life.” p.159.

¹⁴ Buelens 2011, p.497.

¹⁵ Van Boven, E. en Dorleijn, G. 1999. *Literair Mechaniek*.

¹⁶ Eckstein, L. 2010: *Reading Song Lyrics*. p.23.

¹⁷ Buelens 2011 p.498-501, Eckstein 2010 p.31, 34, 38 en verder.

2.1.1 Performance

Eckstein bouwt zijn casus rond een folkballad: “Scarborough Fair” in de uitvoering, “performance”, van Martin Carthy. Over de definitie van “performance” of “performative” aspecten echter bestaat discussie. Performativiteit (het verrichten van een actie door het uitspreken van woorden, bijvoorbeeld het bekende: “hierbij verklaar ik U...”)¹⁸, wordt door John L. Austin gezien als inherent aan iedere vorm van tekst die gepaard gaat met enige vorm van ceremonie.¹⁹ Een muzikaal optreden zou daar ook onder geschaard kunnen worden. Centraal in deze notie staat het gegeven dat de tekst is ingebed in een bepaalde (sociale) context. Binnen deze context is de tekst “performative”, brengt hij dingen teweeg.²⁰ Austins punt is ingewikkeld, maar snijdt goed hout: “...the notion of a general iterability of verbal expression (and thus also of lyrics) in [...] communicative, social and ideological contexts [...] suffices as a general fundament to account for pragmatic effects.”²¹ Oftewel: een tekst heeft effect binnen zijn context. De tekst doet dit door zijn “performance”: de manier waarop de artiest op het podium staat, zijn stem gebruikt, de interactie met het publiek, de instrumentatie et cetera. Dit is wat Eckstein de etnopoëtische benadering noemt.²² Normaal deed dit met verve: “The noise of motorbikes blends in seamlessly with the aggressive triplets of drums and electric guitars. After a few stirring ooohs and aahs, lead singer Bennie Jolink launches into broad Achterhoeks dialect...”²³. Dit ontardt dan in wat Henry Klumpenhouwer omschrijft als “Dyonisian”:

A Normaal concert is indeed remarkably festive. [...] Before the band even played a note, the mood was already festive. An enormous cheer and a great wave of beer greeted the four band members as they mounted the stage [...]. When the band strikes up [...] Oerend Hard, the atmosphere reaches the boiling point. The compressed mass of people surge and swell, tottering and cheering, sweaty bodies pressing themselves towards the stage, overheated and yelling with coarse voices: “Oe-oe-oerend hard.” [...] Dozens of plastic cups half-filled with beer sail through the air – it’s raining alcohol. Out of their senses, the crowd tears the clothes off each other’s backs.²⁴

Het moge duidelijk zijn dat Normaal indruk maakte – Normaal stond sowieso bekend om de hoeveelheid “fratsen” die ze uithaalden.²⁵ Aan de hand van deze voorbeelden is duidelijk dat liedteksten onlosmakelijk verweven zijn met hun context – zowel de maatschappelijke context als de context van de “performance” – waarin de tekst zich begeeft en dat ze ook als zodanig gelezen dienen te worden: de tekst dient benaderd te worden in het licht van zijn context. Daarom is het mijns inziens waardevol om de teksten van Jovink te spiegelen aan het grotere geheel: de boerenrocktraditie met archetype Normaal, maar ook vooral de maatschappelijk-politieke context van de tijd waarin Jovink actief was.

---

¹⁸ Eckstein 2010, p.31.

¹⁹ Idem, p.31.

²⁰ Idem, p.31-33

²¹ Idem, p.34

²² Idem., p. 38-39

²³ Grijp 2007, p.225

²⁴ Ter Bogt, T. *Kultuurverschijnsel I*, p.13. In: Klumpenhouwer 2002, p.150-151

²⁵ Zie Grijp 2007

2.2 Boerenrock

Boerenrock is de benaming die als eerste gebruikt werd ter aanduiding van de muziek die gemaakt werd door Bennie Jolink en Normaal.²⁶ De stroming onderscheidt zich door het gebruik van dialect (in het geval van Normaal en Jovink het Achterhoeks), maar ook door bepaalde thematiek. L.P. Grijp heeft in 1995 een stuk gepubliceerd gebaseerd op interviews met toonaangevende dialectpopartiesten, waarin hij onder andere de thematiek bespreekt. Thema's die artiesten in de interviews noemen als hoekstenen van de boerenrock zijn trots op het platteland (en bijbehorende cultuur), het boerenbedrijf als centraal staand in het leven, maar ook wat wel een specifieke vorm van antiburgerlijkheid genoemd kan worden: het benadrukken van de verschillen tussen platteland ("provincie") en het stadse, met name de Randstad. Dit laatste is vaak een keiharde vorm van protest. Als laatste is een vaak terugkomend thema dat van "høken, brekken en angoan", oftewel bier, feesten, seks, motorcross, rock 'n roll en "fratsen"²⁷ (al wordt dat laatste doorgaans niet volmondig toegegeven).²⁸ De auteurs van de hier aangehaalde artikelen hebben hun lijstje vooral gebaseerd op Normaal. Alle genoemde thema's zijn dan ook terug te vinden in het oeuvre van deze band. Ook de overige artiesten noemen dezelfde thema's als belangrijk in hun muziek.²⁹

Tot nu toe is aan te nemen dat de boerenrock behoort tot de populaire cultuur. Hier moet echter een kanttekening gemaakt worden. P. Rutten zegt over populaire cultuur: "Populaire cultuur, waar popmuziek een onderdeel van vormt, is een dynamisch verschijnsel dat zich weinig aantrekt van nationale grenzen. Moderne massamedia en de internationale cultuurindustrie zorgen ervoor dat [...] populaire cultuur zich op allerlei locaties doet gelden."³⁰ Het is belangrijk om goed in het achterhoofd te houden dat dit voor de boerenrockcultuur nadrukkelijk níét geldt: deze artiesten beperken zich, met name door het gebruik van dialect, bewust tot de eigen dialectsprekende groep. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de artiesten niet populair zijn: zangers als Ede Staal, Rowwen Hèze, Skik, Normaal, Bökkers, Mooi Wark, Boh Foi Toch en ook Jovink, genieten een grote populariteit.³¹

2.2.1 Dialect

Een zeer belangrijk, en zeker het meest opvallende kenmerk van de boerenrock is het gebruik van dialect. Hierboven liet ik sommige effecten van het dialectgebruik al doorschemeren, maar waarom kiezen artiesten juist voor het dialect als hun medium? Het antwoord waar Grijp (1995) op uitkomt is eenvoudig: omdat deze taal het dichtst bij hen staat. Het Engels is te oneigen, het publiek verstaat het maar half, er zijn te veel tekstuele clichés in Engelstalige muziek³², maar ook het Nederlands is niet goed genoeg. "Ik zou in de Nederlandse taal veel minder sterk mijn gevoelens tot uiting kunnen laten komen", aldus Gerard van Maasackers.³³ Het Nederlands wordt door de artiesten als hoogdravend of kitscherig ervaren, maar toch in ieder geval niet als de eigen taal.³⁴ Een gefrustreerde Bennie Jolink begon met gedichten schrijven in het Achterhoeks, omdat hij in die taal dacht en zich daarin het beste kon uitdrukken.³⁵ Daarnaast "bekt het Achterhoeks lekkerder dan het ABN, omdat het [qua klank] dichter op het Engels zit dan het ABN. Daardoor past het beter bij pop- en rockmuziek."³⁶

Er is echter nog een belangrijke drijfveer: het gebruik van dialect is zelf al een duidelijke boodschap van oppositie tegen het stadse, van trots op het eigen plattelandse, een sterk middel om de

²⁶ Zie Grijp 1995, Klumpenhouwer 2002.

²⁷ Fratsen zijn alle vormen van redelijk onschuldige baldadigheid, zie Grijp 2007, p.225 voor een goed voorbeeld.

²⁸ Zie Grijp 1995, p.310, Grijp 2007, p.229, Klumpenhouwer 2002, p.137-138.

²⁹ Grijp 1995.

³⁰ Rutten, P. 1995. "Nederlandstalige popmuziek." p.280.

³¹ Grijp 1995.

³² Idem, p.311.

³³ Idem, p.314.

³⁴ Idem, p.321.

³⁵ Idem, p.310,

³⁶ Rutten 1995, p.293.

boer – hier gebruikt als paraplu-begrip voor alle plattelandse dialectsprekers – wat zelfrespect te bieden en een hart onder de riem te steken.³⁷ Klumpenhouwer vat het als volgt samen:

...the value to those in the countryside of cultural production goes well beyond serving as a basic expression of cultural specificity. It also appears to interact at a very fundamental level with subjective interiority, the family and the whole of the private realm, which functions in turn as a distinct region within the sphere of Nature and Authenticity. Accordingly, as the “negation” of regional dialect, its effects, functions and associations, Standard Dutch thus corresponds to “second nature”, the state-institutional or the public realm, and in turn functions as a sphere of artificiality. The putative payoff [...] is largely a psychological one, namely an increase in personal and collective self-confidence.³⁸

De dialectmuziek vertelde de jeugd dat ze zich niet hoefde te schamen voor haar taal, uitspraak en afkomst; integendeel!³⁹ Zo is de boerenrock een sterke beweging in de emancipatie van het dialect, al wordt dat door de artiesten zelf niet per se zo gezien. Het dialect wordt gebruikt omdat de schrijver zich daar het beste in uitdrukt, maar weinigen noemen de motivatie voor dialectgebruik “regionale identiteit” – in tegenstelling tot wat Klumpenhouwer beweert (zie boven).⁴⁰ De Drentse zanger Ab Drijver vormt hier een uitzondering: volgens hem “levert [zingen in het Drents] het bewijs dat het een waardevolle taal is”. Juist ook omdat het dialect van oudsher eigenlijk alleen door de lagere klassen gesproken werd, draagt het zingen in dialect bij aan de emancipatie van het dialect – en daarmee ook van hen die het spreken.⁴¹

2.3 Achtergrond bij het ontstaan van de boerenrock

Normaal werd opgericht in 1973, net na de jaren '60 en de provo-beweging met hun provocatie en uitdaging van de autoriteit.⁴² Dat deze provo-mentaliteit nog sterk doorwerkte in Normaal blijkt duidelijk uit hun muziek: de eerste keer dat boerenrock live ten gehore werd gebracht klonk het: “Ik zat laatst te drietten op de plee!”⁴³ Deze “Drieteriejeblues” was allerminst netjes, en ook hun “fratsen” (zie noot 25) waren duidelijk provocerend bedoeld – het beeld van de band moest vooral niet te braaf zijn. Zo deelde hun manager, toen hij bang was dat de beelden van een live-opname te tam zouden zijn, flessen bier uit aan het publiek met de instructie om de inhoud in het rond te spuiten.⁴⁴ De doorwerking van de provo-mentaliteit is ook te verwachten, gezien Jolinks achtergrond als student in Amsterdam gedurende de provo-tijd. Boerenrockers deelden met de provo's, en delen nog steeds, de afkeer van het “klootjesvolk”, dat de provo's als volgt definieerden: “Bourgeoisie en voormalig proletariaat zijn samengeklonterd tot een groot grijs klootjesvolk, de misselijk makende middenstand, de torren en de lieveheersbeestjes, de spruitjeseters.”⁴⁵ Het woord “klootjesvolk” komt bijvoorbeeld nog terug in “Nooit meer naar Ikea” van Jovink (zie 4.3). De jaren '70 waren ook de tijd van de maatschappijkritische folk⁴⁶ en deze maatschappijkritische tendens is ook terug te zien in Normaal (zie 2.2). Ook de ontzuiling speelde een belangrijke rol: daardoor boette het in de Achterhoek heersende calvinisme aan invloed in en konden Normaal en hun høkercultuur zich daar manifesteren.⁴⁷ “Literature takes the place of

³⁷ Grijp 1995, p.320, Grijp 2007, p.229

³⁸ Klumpenhouwer 2002, p.149.

³⁹ Grijp 2007, p.229, Grijp 1995, p.320.

⁴⁰ Grijp 1995, p.321.

⁴¹ Grijp 1995, p.309-310.

⁴² Aerts, R. e.a. 2013. *Land van kleine gebaren*. p.316-317.

⁴³ Letterlijk: “Ik zat laatst te schijten op de plee”, “Schijtjeblues”.

⁴⁴ Grijp 2007, p.226.

⁴⁵ Van Weerlee, D. 1966. *Wat de provo's willen*, geciteerd in Aerts 2013 p.316.

⁴⁶ Grijp 1995, p. 305.

⁴⁷ Klumpenhouwer 2002, p.153.

religion”, aldus Matthew Arnold⁴⁸, waarbij de literatuur conform Buelens uit liedteksten bestaat (zie 2.1). Zo is de boerenrock ontstaan.

2.4 Politieke achtergronden bij Jovink: opkomst van het populisme in de jaren 2000-heden

Hoewel het vertrouwen van burgers in de toentertijd paarse kabinetten en premier Wim Kok hoog bleef groeide in de jaren '90 het onderhuids ongenoegen, dat vrij willekeurig gericht was.⁴⁹ De samenleving depolitiseerde, steeds minder burgers waren lid van een politieke partij, hoewel dezelfde burgers wel mondiger werden en zich met hun protest direct tot de politiek en de politici richtten.⁵⁰ In 2002 stortte het vertrouwen in de politiek geheel in elkaar en heerste er veel verwarring, met name door toedoen van de nieuw opgekomen populist Pim Fortuyn met eerst Leefbaar Nederland en later zijn eigen Lijst Pim Fortuyn (LPF).⁵¹

Intussen was ook Jovink opgekomen (oprichting 1992), en geheel in de tendens van mondigheid schreven Normaal en Jovink hun politieke protestsongs: “Wet i-j wat i-j könt” (Normaal, 1997), “Mooie Lisa” (Jovink, 2002), “Dat i-j nog sloopen kunt” (Jovink, 2004), “Godverdomme” (Normaal, 2005) – allemaal in de tijd van Wim Kok, die inzette op het afschudden van ideologische standpunten als leidraad omwille van pragmatiek.⁵² Maar juist deze pragmatiek brak de Nederlandse politici op: partijen onderscheidden zich niet meer van elkaar door ondubbelzinnige beginselen, waardoor de politicus “geen richtsnoer meer had voor zijn handelen, behalve zijn eigenbelang, zijn publieke bekendheid en zijn ijdelheid”⁵³ – ziedaar de onderwerpen van protest, waar Normaal, Jovink en ook Fortuyn op inspeelden. Ook de rol van staat en burger veranderde: de politiek zag de samenleving niet langer als “maakbaar”. In plaats daarvan moest de markt de burger gaan sturen, “op grond van welbegrepen eigenbelang” van de burger.⁵⁴ Burgers waren niet langer opdrachtgevers van de politiek, maar cliënten, consumenten, van de “B.V. Nederland.”⁵⁵ Ook de ontzuiling werkte nog door: doordat grote delen van de verzorgingsstaat door verzuilde organisaties beheerd werden, trad na deze cultuuromslag van de overheid de erosie van de verzorgingsstaat in.⁵⁶ Sindsdien is het populisme in opkomst, met eerst Fortuyn, toen de SP, daarna Wilders⁵⁷ en nu Baudet.

De opkomst van dit populisme is aan de hand van bovengenoemde ontwikkelingen te verklaren: door het pragmatisme van Kok, de afbrokkelende verzorgingsstaat en de toenemende globalisering en Europese integratie was het voor Fortuyn makkelijk te verkopen dat de zittende politici niet meer representatief waren voor het volk, dat de zeggenschap over het beleid weer aan het volk moest worden teruggegeven en dat bureaucratie en eigenbelang, met de EU en het “Ons Soort Mensen” waarin een handvol bestuurders elkaar de baantjes toespeelden, het hadden gewonnen van de burger.⁵⁸ Het gebrek aan legitimatie van politici aan de hand van de stembus en het daaruit voortkomende polderen en compromissen sluiten is het voornaamste punt van kritiek.⁵⁹ Daarnaast ageerde Fortuyn (evenals later Wilders) tegen immigratie van met name moslims.⁶⁰ Maar ook na Fortuyn bleef het populisme sterk: de teruglopende beurskoersen in 2002 in combinatie met de veelvuldige prijsverhogingen naar aanleiding van de invoering van de euro boden dankbare aanknopingspunten voor Jan Marijnissen en zijn SP.⁶¹

⁴⁸ Arnold, M. 1970. *Matthew Arnold: Selected Prose*, geciteerd in Bertens, H. 2014. *Literary Theory*. p.24.

⁴⁹ Aerts 2013, p. 345.

⁵⁰ Idem, p.343.

⁵¹ Idem, p.346, 355.

⁵² Idem, p.344-355.

⁵³ Idem, p.359.

⁵⁴ Idem, p.357.

⁵⁵ Idem, p.357.

⁵⁶ Idem, p.357-358.

⁵⁷ Idem, p.361-368.

⁵⁸ Wansink, H. 2013. *Het land van Beatrix*. p.150-153.

⁵⁹ Idem, p.196.

⁶⁰ Idem, p.155.

⁶¹ Idem, p.169.

In 2003 stonden leden van Jovink (te weten manager André Nijman en gitarist Richard Jansen⁶²) op de lijst van de Partij voor de Toekomst voor de Tweede Kamerverkiezingen. Deze partij vond dat het “alle dagen feest, voor iedereen” moest zijn, en wilde dit ideaal onder meer in de praktijk brengen door het instellen van een Minister van Feest. Tijdens de verkiezingen voor de Eindhovense gemeenteraadsverkiezingen focuste de PvdT zich voornamelijk op het Eindhovense nachtleven, en voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 pleitten zij voor onder andere het behoud van nationale tradities, een nationale zorgverzekering, het bindend referendum, meer geld naar de zorg, het weer nationaliseren van NS en PostNL en de grenzen dicht.⁶³ Hoewel Nijman en Jansen slechts in 2003 op de lijst stonden is het toch relevant om deze standpunten te bekijken: er blijkt duidelijk uit dat de PvdT een PVV-achtige populistische partij is. Een link met de band Jovink is nochtans niet zeker: met de kandidatuur van Nijman en Jansen is niet gezegd dat bandleiders Jolink en Lovink ook sympathiseerden met de PvdT, al staat de kandidatuur wel vermeld op de Wikipedia-pagina van Jovink.⁶⁴ De partij heeft overigens de kiesdrempels nooit gehaald.⁶⁵

Waarom de Jovinks, en wellicht meer boeren, het populisme omarmden is niet duidelijk. Mogelijk ligt een verklaring in de verschuivingen in de werkgelegenheid van de afgelopen decennia: waar in 1947 nog 700.000 mensen in de primaire sector werkzaam waren, waren dat er in de jaren '70 nog maar 250.000 en zijn het er sindsdien alleen maar minder geworden.⁶⁶ De stijgende prijzen als gevolg van de invoering van de euro zouden ook een reden kunnen zijn. Dit zijn echter slechts mijn vermoedens: er bestaat nog geen literatuur over politiek onder boeren of Achterhoekse cultuur van 2000-heden omdat deze onderwerpen nog te recent zijn. Het is daarom tot mijn spijt niet met zekerheid te zeggen waar het populisme bij Jovink vandaan komt.

Waar in de jaren '70, de beginjaren van de boerenrock, nog een socialistische tendens heerste, was het politieke landschap rond de eeuwwisseling compleet veranderd. De politiek werd niet meer bedreven vanuit sterke ideologische standpunten maar vanuit pragmatisme, wat een wantrouwen jegens de politici in de hand werkte. De snel opkomende populistten, met als eerste Pim Fortuyn en later ook linkse bewegingen, maakten daar handig gebruik van. Dit gebrek aan vertrouwen gecombineerd met economische teruggang en toenemende globalisering – en dus een verschuiving van macht weg van de burger – vormt de achtergrond van de jaren waarin Jovink actief was.

---

⁶² Kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 2003: Partij voor de Toekomst.

⁶³ PvdT.nl: Partij voor de Toekomst.

⁶⁴ Wikipedia: Jovink en de Voederbietels.

⁶⁵ PvdT.nl: Partij voor de Toekomst.

⁶⁶ Prak, M. en J. Luiten van Zanden, 2013. *Nederland en het poldermodel*. p.267.

3 Methode

Uit de discografie van Jovink heb ik een corpus samengesteld (zie appendix Corpus) bestaande uit achttien teksten van hun hand. De transcripties zijn afkomstig van verschillende lyrics-websites dan wel zelf getranscribeerd. De transcripties zijn grotendeels accuraat, bij twijfel is een (?) toegevoegd.

Veel teksten van Jovink gaan uitsluitend over feesten, drank en vrouwen. Deze teksten maken geen deel uit van mijn corpus omdat de thema's onderling niet of nauwelijks verschillen, maar ik zal er in de uiteindelijke interpretatie aandacht aan besteden. De feestcultuur is immers een onderdeel van de boerenrock, zoals hierboven beschreven. Bij het selecteren van de teksten heb ik daarom de volgende vraag als criterium gehanteerd: bevat de tekst elementen die duidelijk op een andere boodschap duiden dan slechts een thematiek van feest, bier en/of vrouwen? Dit zijn zowel woorden in een tekst (denk aan 'politiek', 'geld', 'Rooms') als een duidelijke ironie in een tekst (zie bijvoorbeeld "Eerlijk = Eerlijk"). De teksten zijn in het Achterhoeks, maar in mijn analyses geef ik omwille van het begrip (gedeeltelijke) vertalingen.

Op deze teksten pas ik een close reading toe, gericht op inhoudelijke thematiek: welke elementen dragen een boodschap uit, welke boodschap is dat en hoe komt die naar voren? Daarnaast bespreek ik indachtig het theoretisch kader betreffende het lezen van liedteksten (paragraaf 2.1) per tekst kort de muziek van het nummer als achtergrond bij de tekst. Bij "Nooit Meer Noar Ikea" bestaan video-opnames van live-uitvoeringen, waarvan ik twee opvallende bespreek. Ze zijn immers ook onderdeel van de 'performance', zoals gesteld door Eckstein (2010, zie paragraaf 2.1.1).

In de close reading licht ik opvallende tekstuele zaken uit, maar zal ik vooral focussen op elementen die een vorm van (maatschappij)kritiek laten zien. Met deze lezing positioneer ik mij binnen het veld van de Cultural Studies, net als Eckstein (2010) en Buelens (2011) doen (zie paragraaf 2.1). Hierbij baseer ik mij op het boek *Literary Theory* van Hans Bertens (2014).⁶⁷ Klumpenhouwer (2002) richt zich op een Marxistische lezing met een hang naar het New Criticism;⁶⁸ ik gebruik zijn lezing als achtergrond vanuit het theoretisch kader, maar juist door het inpassen van de teksten in een groter geheel van maatschappelijke context en identiteit neem ik in mijn lezing afstand van het New Criticism en begeef ik mij meer binnen de Cultural Studies.⁶⁹

Om de ideologie te kunnen vatten is mijn close reading zowel gericht op woordniveau (onder andere woordspelingen) als op zinsniveau (onder andere opvallende contrasten tussen, maar ook binnen zinnen). Voor uitleg van enkele technische termen verwijs ik naar het boek "Literair Mechaniek" (Van Boven en Dorleijn, 2015). Op basis van een globale lezing van de teksten verwacht ik veel ironische elementen aan te treffen, daarom zal ik extra aandacht besteden aan de verschillende vormen van ironie als betekenisdrager.⁷⁰

Van alle teksten uit het corpus heb ik een beknopte analyse gemaakt (zie appendix Corpus). Op basis van deze analyses ben ik op vijf grote thema's uitgekomen die vaker terugkomen binnen het corpus. De teksten die deze thematiek mijns inziens het beste weergeven of juist een synthese tussen meerdere thema's laten zien, en daardoor representatief zijn voor het grotere corpus, heb ik in het licht van de overige analyses uitgebreider geanalyseerd. Op deze uitgebreide analyses baseer ik de antwoorden van mijn onderzoeksvragen. Dit is mogelijk omdat ik de overige analyses heb meegenomen bij de uitgebreide analyses. Tevens leg ik voor het beantwoorden van mijn vragen de uitgebreide analyses naast de achtergrond gegeven in het theoretisch kader wat betreft de boerenrocktraditie en de politieke achtergronden in Nederland.

---

⁶⁷ Bertens, H. 2014. *Literary Theory*. p.150-154.

⁶⁸ Idem, p.68-81.

⁶⁹ Idem, p.25.

⁷⁰ Boven en Dorleijn 2015, p.173-176, m.n. p.176.

4 Analyse

4.1 Bullshit

Ik bun zo godvergetten Rooms
 En dus verbied ik ow condooms
 Dankzij mien eigen leer van God
 Goat ze d'r in Afrika met bosjes an kapot

Ik verkoop ow bullshit!
 Ik lul d'r alderjekes langs
 Ik verkoop ow bullshit!
 Onmundig hypocriet en krang

Seks, drugs, euthanasie
 Joa, ik bun tegen alledrie
 Roomser dan mienzelf dat bun ik
 Met mien middeleeuwse gelul
 Bun ik niet goed snik

Ik verkoop ow bullshit!
 Ketters, wieven, homo's
 Die geef ik d'r van langs

“Bullshit” opent met het ogenschijnlijk scherpe contrast tussen “godvergeten” en “Rooms”. Doordat “godvergeten” hier juist als versterkend element bij “Rooms” wordt gebruikt, ontstaat een ironische echo die aangeeft dat de tekst een parodie op het Rooms-Katholicisme is. De muziek, in punkstijl, geeft de sfeer van een protestnummer. Het protest wordt nog duidelijker in het refrein, waar het lyrisch ik vrij vertaald zingt: “Ik verkoop je flauwekul / ik lul keihard uit mijn nek / ongelofelijk hypocriet en eigenwijs!” Het gebruik van het woord “verkoop” impliceert dat er voor de geleverde onzin ook betaald moet worden, wat verwijst naar de weelde van de Katholieke kerk (en misschien zelfs een verwijzing is naar de aflatenhandel). Het is in het licht van het theoretisch kader opvallend dat Jovink het thema religie gebruikt als onderwerp: religie wordt door geen van de bands in het theoretisch kader als (belangrijk) thema genoemd.

In de eerste strofe valt het woord “kapot” op in combinatie met het woord “condooms”. Naast dat “kapotje” een synoniem is voor “condoom” betekent het in deze context ook dat de mensen in Afrika “er bij bosjes aan doodgaan”. “Er” betekent hier, uiteraard, aids.

In de derde strofe valt de trikolon “seks, drugs, euthanasie” op. Dit is een speling met de Heilige Drie-Eenheid, en directer ook met de rock 'n roll-versie daarvan: seks, drugs en rock 'n roll. Het is hier de drie-eenheid van zaken waar Rooms en tegen zijn. “Roomser dan mijzelf, dat ben ik” is een speling op de bekende uitdrukking “Roomser dan de paus”. Hierdoor ontstaat een bijzonder sterke overdrijving: de ik-figuur is zó gedreven Rooms dat het belachelijk wordt. De laatste regels: “Met mien middeleeuws gelul / ben ik niet goed snik” geven aan dat de paap niet goed snik is, maar ook dat de Roomse kerk zich nog in de middeleeuwen waant: de tijd waarin zij het moreel besef dicteerden, de tijd van inquisitie, brandstapels en het bestrijden van de wetenschap.

De laatste strofe: “ketters, vrouwen, homo's / geef ik ervan langs!” is opvallend. Immers: in “Eerlijk = Eerlijk”, “Wilt u zegeltjes meneer?”, “Revolutie!/Evolutie!” en vooral “Thuis voor de dwangbuis” komen vrouwen er bekaaid van af, en uit “Onder de douche” spreekt weinig verdraagzaamheid jegens homoseksuelen (getuige “flikkers en mietjes”). Mogelijk getuigt het

“hypocriet en krang” van zelfkennis? Deze tegenstrijdigheid doet in ieder geval afbreuk aan de kracht van de boodschap die de Jovinks uitdragen.

Naast “Bullshit” komt religie ook (kort) aan bod in “Wilt u zegeltjes meneer?” (zie 7.4), waar het kerkgaan gezien wordt als teken van burgerlijkheid, en in “Galgenaas” (zie 7.10), waar (schijn)religieuszijn gebruikt wordt om de politie belachelijk te maken.

“Bullshit” leest als een directe kritiek op de Katholiek, maar met name door de parallellen in “Wilt u zegeltjes meneer?” en “Galgenaas” is de tekst op te vatten als deel van een bredere kritiek: die op huichelachtigheid, burgerlijkheid en zogenaamde rechtschapenheid. Juist door dit protest is echter ook een positieve boodschap te zien: het tegen seks, drugs en euthanasie zijn en het verbieden van condooms worden gelinkt aan “middeleeuws gelul”, waarmee Jovink in feite zegt juist voorstander van deze zaken te zijn. Het pleiten vóór seks, wat Jovink dus feitelijk doet, contrasteert wel met “Revolutie!/Evolutie!”: daarin wordt juist voor minder seks gepleit (“gebruik toch één keer je verstand in plaats van alleen je lul!”) Opvallend in “Galgenaas” is voorts nog dat Jovink met de zin “ik verschuil mijn Roomse kop in de gereformeerde krant” nog refereert aan de ten tijde van het uitbrengen van dit nummer allang afgeschafte zuilen. Mogelijk werkt(e) de verzuiling in de Achterhoek nog steeds enigszins door. Als laatste valt op dat de religie die Jovink behandelt zich beperkt tot de Katholieke en Gereformeerde versies van het Christendom: de toentertijd sterk aanwezige populistische turbulentie rondom de Islam (zie theoretisch kader) komt niet terug in de thematiek van Jovink.

4.2 Mooie Lisa

Mooie Lisa, wat kiek i-j mien toch weer ondeugend an.
 Mooie Lisa, ow glimlach brekt de wil van elke man.
 I-j hebt alle aandacht.
 Iedereen kik alleen
 noar ow uitdagende glimlach.
 Mooie grote borsten as een koe,
 moar ik twiefel an de goeie wil van ow.

Mooie Lisa, in Frankriek heb ik ow veur `t eerst ontmoet.
 Salonsocialisten, leaven van mien geld op grote voet.
 Lekker fijn links lullen,
 moar rechts bun i-j an `t zakken vullen.
 Blief af van mien geld!!

Oh, oh, oh, wat maak i-j mien now?
 Wil ik ow zien dan mot ik steeds betalen.
 Oh, oh, oh, wat maak i-j mien now?
 En toch trek i-j altied volle zalen.
 Mona Lisa, ik nem ow met noar huus en hang ow op.
 Mona Lisa, ik restaureer ow olde vale kop.
 I-j hebt al mien aandacht,
 want ik kiek alleen noar ow
 uitdagende glimlach.

In de eerste strofe van “Mooie Lisa” ligt een lezing voor de hand van een lyrisch ik met een connectie met een vrouw, Mooie Lisa, die aangesproken wordt. Mooie Lisa heeft zelf geen stem en spreekt niet terug. De tekst heeft daarmee de lyrische vorm van een ode, met name aan haar lichaam. In contrast met dit ogenschijnlijke liefdesgedicht komt de tweede regel van de tweede strofe: “Salonsocialisten leven van mijn geld op grote voet” onverwacht uit de lucht vallen. Het woord “salonsocialisten” geeft een politieke lading, en wel een antisocialistische. Deze lading wordt versterkt door de volgende regels: “Lekker fijn links lullen, maar rechts ben je aan het zakkenvullen.” Dat politici zakkenvullers zijn wordt vaker gehoord, bijvoorbeeld uit de hoek van GeenStijl.⁷¹ Het thema geld strekt tot in de derde strofe: het lyrisch ik beklagt zich steeds te moeten betalen om Mooie Lisa te zien, en roept: “blijf van mijn geld af!” Toch trekt ze altijd volle zalen.

Dit is problematisch voor de lezing als liefdesgedicht of ode, want de tekst stuurt de lezer in een politieke richting. In de tweede helft van de derde strofe echter verandert “Mooie Lisa” in “Mona Lisa”, een verwijzing naar het bekende schilderij van Da Vinci. Het ophangen en restaureren, wat de ik-figuur doet, dragen bij aan deze lezing. Door deze drie mogelijke lezingen (ode, politiek protest en schilderij) in één tekst ontstaat er een zwevende ironie: het is niet direct duidelijk wat er met de tekst bedoeld wordt.

Eén en ander wringt: de glimlach (strofe 1) is het bekendste kenmerk van de Mona Lisa, maar “grote borsten als een koe” lijkt mij niet op zijn plaats: de Mona Lisa staat niet bekend om haar borsten. Wel is het een goed voorbeeld van het gebruik van een referentie aan het boerenbedrijf (zie theoretisch kader). Daarnaast staan “uitdagende glimlach” en “oude vale kop” in contrast tot elkaar. De thema’s “linkse politici” en “geld” moeten hier ook nog aan gerelateerd worden. Welnu, als “Mona Lisa” en haar glimlach zich laten lezen als representatie van kunst en cultuur (het enige waar het lyrisch ik naar kijkt) stel ik de volgende lezing voor: de ik-figuur kijkt graag naar kunst (Mona Lisa, glimlach), maar vindt het oneerlijk dat hij daarvoor moet betalen (strofe 3), terwijl hij ook al belasting moet afdragen waarmee

⁷¹ Zie bijvoorbeeld @vanleeuwen, 2015 op GeenStijl: “Rutte: politici zijn geen zakkenvullers.”

de kunst gesubsidieerd wordt (salonsocialisten, geld). Als de ik-figuur dit als achterbaks ziet, vallen ook de ondeugende blik en de twijfel aan de goede wil (strofe 1) op hun plaats. Het woord “salonsocialisten” roept ook een beeld op van de kunst als eliteproduct. Kortom: dit lied leent zich voor een lezing als protest tegen de dure en elitaire culturele instituties die nochtans veel publiek trekken (volle zalen, denk ook aan de beruchte lange rijen voor de Mona Lisa in het Louvre). De zwevende ironie kan nog als metafoor worden gezien voor de ik-figuur die ook niet precies weet wat hem “nu weer gemaakt wordt” (strofe 3). In deze hoedanigheid is het lied op te vatten als protest tegen de politiek en de elite (denk ook aan de recente term “linkse hobby’s”.⁷²)

---

⁷² Zie bijvoorbeeld Witteman, 2001 in De Volkskrant: “Wie gebruikte de term “linkse hobby’s het eerst?”

4.3 Nooit meer naar Ikea

Met de caravan fijn vol eerdappels
 lease mazda d'r veur
 intratuig en klootjesvolk
 gezellig in de sleur

Bu-j dan bli-j? Nee dan hei-j wat!
 Tut de strot toe in de hypotheek
 bu-i dan bli-j? Dan hei-j wat!
 Bi-j ow schoonmoe liggen knagen
 an die kleffe cake

Nooit meer naar Ikea
 't leaven is toch völs te mooi
 nooit meer naar ikea
 flikker op man met die teringzooi

Oaverweerde, geld genog
 Pochen op ow bonus
 moar wel speciaal naar duutsland goan
 umdat 't doar toevallig wat goedkoper is

Bu-i dan bli-j? Nee, dan hei-j wat!
 Tut de strot toe in de hypotheek
 bu-i dan bli-j? Dan hei-j wat!
 En moar blieven knagen
 an die kleffe cake

Nooit meer naar Ikea
 't leaven is toch völs te mooi
 nooit meer naar ikea
 flikker toch op man met die teringzooi

Nooit meer naar Ikea
 Nee, ik ga nooit, nooit meer naar Ikea
 Nee ik ga nooit meer
 Nooit meer naar Ikea
 't leaven is toch völs te mooi
 Nooit meer naar Ikea
 Nee, nee, nee,
 ik ga nooit meer naar Ikea
 't leaven is toch völs te mooi
 nooit meer naar ikea

“Nooit meer naar Ikea” opent met een sterk beeld: een lease-Mazda (zie ook “Wilt u zegeltjes meneer?”) met daarachter een caravan vol aardappels. Samen met de woordspeling “intratuig” (speling op “Intratuin”) en klootjesvolk (zie 2.2.2) vormt dit een beeld van grote burgerlijkheid – de aardappels symboliseren goedkoop leven, volgens Jovink,⁷³ en dat is burgerlijk. De hele tekst is een protestsong, volgens de Jovinks⁷⁴, tegen de burgerlijkheid. De gebruikelijke inleidende speech van Jovink bij het nummer geeft een opsomming van wat “niet zo gezond is”:

Lekker met een winkelwagentje door de Jumbo slenteren, nadat je de auto hebt gewassen, het gras gemaaid, en nog een keer voor de zekerheid, dat lijkt ons helemaal niet gezond. Moet je helemaal niet aan beginnen. Lekker op de tweede paasdag naar de meubelboulevard, en al die aanbiedingen in de zak steken, alle winkels af te rijden en dan maar naar Duitsland gaan omdat het daar nét weer twintig cent goedkoper is, applaus! En als je alle ellende hebt gehad, aan het einde van het jaar, met je scheve familietje een fijn midweekje naar CenterParcs. Nee, dan heb je wat!⁷⁵

“Niet zo gezond” staat gelijk aan burgerlijk, en in de liedtekst staan dan ook veel voorbeelden van burgerlijkheid. In de derde strofe gaat het over “overwaarde, geld genoeg / pochen op je bonus / maar wel speciaal naar Duitsland gaan / omdat het daar toevallig wat goedkoper is.” Veel geld en toch koopjesjagen, tot in het buitenland aan toe. Het ultieme symbool van dit burgerlijke consumentengedrag wordt, naast CenterParcs in de speech, de Ikea (bekend om zijn lage prijzen en dito kwaliteit). “Nooit meer naar Ikea”, is de boodschap, want “het leven is toch veel te mooi [om zo burgerlijk te doen]”. Het verwerpen van de Ikea (“flikker op man met die teringzooi!”) wordt zo symbolisch voor het verwerpen van het burgerlijke bestaan. Om de kneuterigheid van een dergelijk bestaan nog te benadrukken, staat tijdens de live-uitvoering⁷⁶ een traditioneel geklede vrouw op het podium kaas te snijden.

De antiburgerlijkheid uit “Nooit meer naar Ikea” komt in meerdere teksten terug: “Galgenaas”, “Thuis voor de dwangbuis”, “Wilt u zegeltjes meneer”, “Eerlijk = Eerlijk”, “Bandjes motten rocken, centjes rollen” en in mindere mate “Onder de douche” bevatten elementen van antiburgerlijkheid. Het is daarmee het grootste thema in de onderzochte teksten van Jovink.

“Nooit meer naar Ikea” is op twee manieren te lezen. De eerste lezing, hierboven uitgewerkt, is de meest voor de hand liggende: die van een ruig protestlied dat zich richt tegen de burgerlijkheid. Het lied kan echter ook, juist door deze boodschap van protest, geïnterpreteerd worden als een opvoedend lied: het laat zien hoe de luisteraar níét zou moeten leven, met de geïmpliceerde boodschap dat hij goed bezig is wanneer zijn levensstijl zo ver mogelijk van het lied afstaat. Tekenend zijn de beelden van Ikea en (oude) Mazda: beiden staan bekend om hun goedkope producten van matige kwaliteit. Hiermee stuurt Jovink aan op een gelijksoortige blik op het burgerlijke leven: het is goedkoop, maar de kwaliteit is ook zeer matig.

⁷³ Zoals gezegd door Gijs Jolink tijdens een live-optreden op de Zwarte Cross, rond 0:50 (eddrijlaars 2011)

⁷⁴ Live-uitvoering op het Afscheidconcert van 2007 (Lier 2012)

⁷⁵ Idem, vrij vertaald.

⁷⁶ Zie noot 46.

4.4 Machtig mooi

De Zündapp tokkelt vernemstig deur 't broek
de velden bunt zo mooi van kleur
de wind die wappert deur mien heur, dat vin'k zo mooi mooi mooi mooi
ik snoef de lucht op van d'n achterhoek

Achterhoek, ik zeg ow
Wat mooi da, dat hier zoiets nog kan
Machtig mooi en ik zeg ow
As iemand ow zien woord gif dan kun i-j doar van op an

Kiek doar den boer verkoch zien spullen op de hoek
een open geldkist an de stroat
da-j ow geld d'r achterloat, dat vin'k zo mooi mooi mooi mooi
dat dat kan in d'n Achterhoek

Achterhoek, ik zeg ow
Wat mooi da, dat hier zoiets nog kan
Machtig mooi en ik zeg ow
As iemand ow zien woord gif dan kun i-j doar van op an

Ja da vin ik machtig mooi
Ja da vin, ja da vin ik machtig mooi

Machtig mooi, halleluja
Machtig mooi, halleluja
Machtig mooi, halleluja

In de eerste strofe is direct duidelijk dat dit lied, anders dan de hiervoor besproken nummers, geen protestlied is: het woord “mooi” wordt in deze strofe alleen al vijf keer herhaald, en maar liefst negentien keer in de hele tekst waarvan negen keer met de versterking “machtig” – de titel meegerekend. Ook het woord “Achterhoek” komt veel terug: acht keer in de tekst en nog vaker in de achtergrondzang. Dit nummer is dus, samen met “Happy Achterhoeker” (zie 7.18), een ode aan de Achterhoek waaruit de trots van de boer (en de band) voor zijn streek blijkt. Uit de tweede strofe blijkt duidelijk dat de ode direct aan de Achterhoek gericht is: “Achterhoek, ik zeg je...” De kleurige velden, de wind en de geur (strofe 1) worden bezongen, wat de eerste strofe veel doet lijken op “Happy Achterhoeker”.

De derde strofe heeft een andere insteek: het beeld van de boer die zijn spullen verkoopt aan de straat. Dit gebeurt in de Achterhoek door middel van een houten kist of krat met de koopwaar erin, met daarnaast een kistje waar de passerende klanten het geld in kunnen doen. Dit vereist een vertrouwen tussen boer en passanten: de spullen, of zelfs het geld, zijn makkelijk te stelen. In de (Rand)stad zou zoiets onvoorstelbaar zijn, maar in de Achterhoek kan het nog, getuige de derde strofe en het refrein.

Samen met de zin “als iemand je zijn woord geeft kun je daar van op aan” (refrein) vormt deze strofe een boodschap van eerlijkheid en vertrouwen als hoekstenen van de Achterhoekse samenleving, en een sterk contrast met de vermeende oneerlijkheid van politici en religieuzen waartegen Jovink protesteert (zie 4.1, 4.2 en 4.5). Het contrast tussen eerlijkheid en oneerlijkheid is een belangrijk thema in de teksten van Jovink: tegenover fel protest tegen oneerlijkheid staat een boodschap van trots op de eigen eerlijkheid, vergezeld van trots op de eigen streek en afkomst (zie ook “Nix te klagen”, 7.8 en “Happy Achterhoeker”, 7.18). Deze combinatie van contrast en trots past binnen het voorbeeld zoals gesteld door Normaal in het theoretisch kader: ook zij brachten een boodschap van trots op afkomst en streek en droegen daarmee bij aan de zelfwaardering van de Achterhoeker (zie theoretisch kader).

In deze tekst zit een eigenaardigheid: het woord “vernemstig” (strofe 1). Dat betekent volgens het Meertens Dialectwoordenboek: “vindingrijk, schrander, vernuftig”.⁷⁷ Hoe een brommer “vernemstig” kan tokkelen (onomatopee) is mij onduidelijk.

In de laatste strofe valt het driemaal herhaalde “halleluja” op. In de muziek worden de hallelujas gezongen door een paar achtergrondzangeressen, het maakt dus mogelijk geen deel uit van de hoofdtekst. In dat geval is het aannemelijk dat het “halleluja” voornamelijk een uiting van blijdschap of versterking van het “machtig mooi” is. Maar, gezien het gospel-achtige geluid van muziek en achtergrondzangeressen is er wel een parallel te trekken naar de gospel-traditie. Dit vraagt om een lezing als “praise the Achterhoek”, te vergelijken met het “praise the Lord” uit de gospel, wat past binnen de lezing van een lofzang die direct gericht is aan de Achterhoek zelf – net zoals een gospel-lied gericht is aan God. De Achterhoek krijgt daarmee dezelfde rol als God in een lyrische apostrofé, wat duidt op het enorme belang dat de eigen streek en afkomst heeft voor de Achterhoeker, die hier gerepresenteerd wordt door Jovink.

---

⁷⁷ Sijs, N. “Meertens Dialectwoordenboek”: “vernemstig”.
<http://www.meertens.knaw.nl/ewnd/boeken/woord/53647>

4.5 Dat i-j nog sloopen kunt

Hey mooie knasterd
wannabe president
Eigenbelang in kruuwagens
Doar sta i-j um bekend
Egals klim i-j hogerop
En zwelg i-j in ow macht
Maar i-j doet totaal niet
Wat 't volk van ow verwacht

Woo-ow
Zak da'j dr bunt
Profiteur
Dat i-j nog sloopen kunt

I-j vindt owzelf geweldig
Met ow glanskop bi-j un krant
Moar veur t echte werk
Stek i-j diezelfde kop in 't zand
Al ow slappe daden
Wordt door laffigheid beheerst
Beloftes woar 't slijm af druipt
Lap i-j aan ow leers

Van een zuuvere discussie
Snap i-j niet de helft
I-j helpt al ow vriendjes
Maar 't meeste nog owzelf
Met ow macht zou j'eerlijk weân
Kearl man schaam ow toch
Kaartenhuizen, stoomkastelen
En gebakken locht

I-j mot ow schamen scheve drietbuul!

In “Dat i-j nog sloopen kunt” is een lyrisch ik aan het woord dat spreekt tegen een “mooie knasterd (viezerik), wannabe president.” Een politicus, dus. De combinatie van “mooie” en “viezerik” geeft de tekst een sarcastische toon. Dit sarcasme komt meer terug in de tekst: “je vindt jezelf geweldig” (strofe 3) en “met jouw macht zou je eerlijk zijn” (strofe 3) zijn voorbeelden. Hieruit spreekt het protest tegen oneerlijkheid dat ook te zien is in 4.1 en 4.2, versterkt door de trikolon “kaartenhuizen, stoomkastelen en gebakken lucht” in strofe 4.

De tekst bevat een aantal interessante spelingen met woorden en uitdrukkingen. Zo worden in de eerste strofe positieve en negatieve woorden met elkaar gecombineerd als antithese (“mooie viezerik”, “wannabe president”) om een sarcastisch effect teweeg te brengen, en wordt er gespeeld met referenten en uitdrukkingen (“met je glanskop bij een krant, maar voor het echte werk steek je diezelfde kop in het zand” (strofe 3), “stoomkastelen” (strofe 4)). De titel “Dat i-j nog sloopen kunt” doet samen met “wannabe president” denken aan het lied “Welterusten meneer de president” van Boudewijn de Groot, hoewel de achterliggende thematiek onmogelijk zo schrijnend kan zijn als de Vietnamoorlog.

“Dat i-j nog sloopen kunt” heeft twee thema's: wat de politicus wél doet, en wat hij niet doet. Wat hij wél doet is handelen uit “eigenbelang in kruuwagens” (strofe 1): hij klimt hogerop, zwelgt in zijn

macht (strofe 1), staat graag in de krant (strofe 3), helpt zijn vriendjes en vooral zichzelf (weer dat eigenbelang) (strofe 4) en lapt zijn “beloftes waar het slijm af druipt” aan zijn laars (strofe 3) en bouwt “kaartenhuizen, stoomkastelen en gebakken lucht” (strofe 4), oftewel verkoopt onzin en valse beloftes. Wat hij niet doet: aanpakken (“voor het echte werk steek je [je] kop in het zand”, strofe 3, “al je slappe daden worden⁷⁸ door laffigheid beheerst”, strofe 3), maar vooral eerlijk zijn (blijkt uit het sarcastische “met jouw macht zou je eerlijk zijn”). Beide thema’s komen samen in de zin “maar je doet totaal niet wat het volk van je verwacht” (strofe 1). Uit de titelzin “dat je nog kunt slapen” is op te maken dat de politicus niet zit met dit beschaamd vertrouwen; de boodschap van de ik-figuur luidt dan ook: “man, schaam je toch [...] je moet je schamen scheve strontzak!” (strofe 4).

Met deze thematiek lijkt “Dat i-j nog sloopen kunt” sterk op “Wet i-j wat i-j könt” van Normaal, wat eveneens over liegende politici gaat. Het lied sluit daarmee goed aan op het gevoel door de politiek verlaten en verraden te zijn, dat heerst(e) onder de boeren, en vertolkt perfect de klacht dat de politicus nog slechts handelde naar “zijn eigenbelang, publieke bekendheid en ijdelheid” (zie theoretisch kader). Het lijkt daarmee veel op de retoriek van de populisten, in het bijzonder die van Pim Fortuyn, die de legitimiteit van politici in twijfel trok, ageerde tegen het eigenbelang van politici en de bureaucratie van bestuursorganen en vooral opstond tegen het “Ons Soort Mensen” (zie theoretisch kader). Het lied laat zich het beste samenvatten in de zin “maar je doet totaal niet wat het volk van je verwacht” (strofe 1), die evenals Fortuyn de legitimiteit van politici in twijfel trekt en het poldermodel hekelt. “Dat i-j nog sloopen kunt” laat zich daarom, mede door de mogelijke referentie aan “Welterusten meneer de president”, lezen als een populistisch geluid dat protesteert tegen door eigenbelang gedreven politici.

---

⁷⁸ “wordt” congrueert niet met “daden”, maar past daardoor wel binnen het metrum van de tekst.

5 Conclusie

Volgens Grijp (2007) is een verschil te verwachten in thematiek tussen Jovink en Normaal, waarbij Jovink beduidend minder geëngageerd is: “Lovink and the young Jolink may emphasise their points of difference from Normaal – Jovink does not speak up for oppressed farmers, nor scatter beer and straw about – but the parallels are unmistakable: singing in Achterhoeks, a leaning toward rock and roll and a love of motocross.”⁷⁹ Uit de analyses blijkt dat deze voorspelling correct is, maar te beknopt:

In de teksten van Jovink en de Voederbietels komen vijf thema's als voornaamste naar voren: religie, politiek, antiburgerlijkheid, (on)eerlijkheid en trots, naast het qua aantal nummers sterk dominerende feest, bier en vrouwen. Oneerlijkheid wordt gelinkt aan geld, politiek en religie, maar als onderdeel van de trots wordt juist eerlijkheid (in “Machtig mooi” in combinatie met geld) geprezen. Protest (tegen oneerlijkheid en tegen het “stadse”, het “burgerlijke”), trots (op de taal, op het eigen volk, op de eigen streek) en feest (waaronder bier en vrouwen) lijken de “heilige drie-eenheid” van de boerenrock te zijn; deze thema's zijn dan ook dominant bij Jovink. Opvallend is dat Jovink ook religie behandelt: de artiesten in Grijp (1995) en Rutten (1995) (inclusief Normaal) noemen religie geen van allen als thema. Eveneens opvallend is dat de religie die Jovink behandelt zich beperkt tot de Katholieke en de Gereformeerde versies van het Christendom, en dat de Islam waar toentertijd veel om te doen was buiten beschouwing gelaten wordt. Hoewel de ontzuiling in de jaren '90 in een vergevorderd stadium was, brengt Jovink in 2003 gereformeerd en Rooms nog samen als beeld van schijnheiligheid in “Galgenaas”.

Het thema van trots is te verwachten, volgens Klumpenhouwer: “Under agri-ruralism, farmers [...] are understood to serve as the guardians of the countryside's values for the nation as a whole, values that include food production, landscape, nature, open space, and cultural heritage.”⁸⁰ Deze waarden komen sterk tot uiting in “Machtig mooi” en “Happy Achterhooker”.

Eveneens voor de hand liggend is het thema van geld: volgens Klumpenhouwers marxistische lezing is kapitaal toonaangevend voor identiteitsvorming.⁸¹ Opvallend is dat Jovink het thema geld zo nadrukkelijk koppelt aan (on)eerlijkheid en politiek, protesteert tegen oneerlijkheid en zich door de politiek verraden voelt: juist dat (schijn)protest moet het ontgelden in “Luie Flicker” (2004). Uit dat nummer spreekt dan ook voornamelijk het toentertijd opkomende populisme.

De religieuze homofobie in “Bullshit” staat eveneens in contrast met het nummer “Onder de douche”. Als dat onironisch gelezen wordt, spreekt uit de woorden “onmeunig hypocriet en krang” (“Bullshit”) louter zelfkennis: Jovink lijkt geen eenduidige, maar juist een tegenstrijdige ideologie uit te dragen.

De discografie van Jovink zit vol tegenstellingen, die in sommige gevallen zelfs paradoxaal zijn: “Bullshit” en “Onder de douche” lijken een paradox te vormen, evenals het hierboven beschreven protest tegen oneerlijkheid. Jovink verwijt in “Bullshit” de Katholiek dat hij vrouwonvriendelijk is, maar nummers als “Eerlijk = Eerlijk”, “Thuis voor de dwangbuis” “Brommers kiekeken” en ook “Nooit meer naar Ikea” en “Wilt u zegeltjes meneer?” met hun schoonmoeders dragen zelf juist een negatief beeld van de vrouw uit. Ook in “Mooie Lisa”, “Revolutie!/Evolutie!” en ook “Thuis voor de dwangbuis” worden vrouwen neergezet als objecten wier voornaamste kwaliteit tussen de benen zit. Seks zelf is eveneens onderwerp van een tegenstrijdigheid: uit “Bullshit” blijkt dat Jovink vóór seks is, maar “Revolutie!/Evolutie!” staat daar lijnrecht tegenover. “Luie Flicker” hekelt mensen die op andermans geld leven en weigeren te werken, maar “Lenen” promoot juist een dergelijke levensstijl. Maar ook in de achtergrond van de band zelf zijn dergelijke paradoxen aan te wijzen: er spreekt een duidelijk antipolitiek geluid uit de nummers van Jovink, maar een bandlid en de manager stonden zelf enige tijd op een kieslijst. Hoe zijn deze contrasten te interpreteren?

Allereerst is het, zoals ik in mijn analyses heb laten zien, belangrijk om bij een tekst van Jovink de vraag te stellen: is deze boodschap ironisch bedoeld? In nummers als “Eerlijk = Eerlijk” en “Lenen”

⁷⁹ Grijp 2007, p.230.

⁸⁰ Klumpenhouwer 2002, p.139.

⁸¹ Idem, p.138.

ligt de ironische lezing duidelijk voor de hand, maar in “Onder de douche” is het maar de vraag hoe de tekst begrepen moet worden. Daarnaast is het volgens Jovink heel belangrijk om een goed leven te leiden – zie nummers als “Nix te klagen”, “Happy Achterhoeker” en “Mchtig mooi”, maar presenteren ze hun idee van het goede leven juist in de vorm van protest tegen het burgerlijke. Dit komt het beste tot uitdrukking in “Nooit meer naar Ikea”, waar met behulp van sprekende beelden het publiek wordt aangemoedigd om de goedkope (zowel geestelijk als financieel) burgerlijke levensstijl van zich af te zetten. Als laatste de politieke paradox: zoals ik in het theoretisch kader en de analyse van “Dat i-j nog sloopen kunt” heb laten zien is de antipolitieke boodschap van Jovink er vooral een die protesteert tegen de gevestigde politieke orde en de politici die hun kiezers (“het volk”) niet representeren. Dat is een populistisch protest, en zoals ik in het theoretisch kader heb laten zien is de Partij voor de Toekomst een populistische partij. Op deze manier is de politieke paradox opgelost.

Juist in dit populisme zie ik de sleutel tot het begrijpen van de paradoxen in Jovinks discografie: populisten kunnen uit meerdere vaatjes tappen, afhankelijk van welke boodschap hun op dat moment het beste uitkomt. In dat licht is te zeggen dat de tegenstellingen in de ideologie van Jovink niet zozeer problematisch zijn, maar juist laten zien dat Jovink niet noodzakelijkerwijs de intentie had om een éénduidige ideologie uit te dragen. Waarom het populistisch geluid zo sterk is bij Jovink is, anders dan door naar de tijdgeest te kijken, lastig te verklaren bij gebrek aan bronnen.

Het is duidelijk dat Jovink zich in een ander tijdperk bevindt dan de tijd waarin Normaal groot werd, en daardoor zoals Grijp voorspelt minder geëngageerd is. Waar de boerenrock in de jaren '70 en '80 meer geëngageerd en emancipatoir was, passend in de toenmalige context van socialisme en emancipatie, is het maatschappelijke en politieke veld ten tijde van Jovink meer versplinterd, verhard en populistischer geworden. Jovink past met hun populistischer geluid goed binnen hun tijd, maar blijven qua thematiek dicht bij huis: ze bekritisieren het Christendom en de Nederlandse politici, maar laten zich niet (expliciet) uit over Europa, immigratie en moslims. Ook de trots op eigen streek en volk past binnen dat geluid: juist trots op het eigene wordt vaak gehoord uit de populistische hoek. Normaal en Jovink overlappen qua thematiek opvallend tussen 1997 en 2004 met hun protestsongs over niet-representatieve politici die passen binnen de tendens eind jaren '90 van mondiger wordende burgers die zich direct tegen politici richten. Het is duidelijk dat Jovink de boer niet meer ziet als onderdrukt door het stadse. Integendeel: hun toon is meer antiburgerlijk en geringschattend. Jovink is machtig trots op de Achterhoek en gooit niet met stro, maar gaat, met de vuist in de lucht en plankgas, nooit meer naar Ikea. Of de band daarbij een eenduidige ideologie uitdraagt lijkt van secundair belang, zolang het leven maar een feestje is – voor de Jovinks en hun Voederbietels dan tenminste.

5.1 Discussie

Ik heb in deze scriptie de ideologie van Jovink en de Voederbietels onderzocht en geprobeerd in de politiek-maatschappelijke context te plaatsen. Al doende heb ik ontdekt dat deze inpassing veelal op aannames gebaseerd moet zijn, omdat er gezien de recente jaartallen nog vrijwel niets geschreven is over de boerencultuur en politieke stromingen onder de boeren vanaf 1990 tot heden. Dit is het grootste probleem in mijn onderzoek: er mist een belangrijk stuk data waarmee mijn bevindingen beter ingepast en verklaard zouden kunnen worden. Het lijkt mij dan ook noodzakelijk dat er meer onderzoek op dit gebied wordt verricht. Daarnaast is het interessant om een breder beeld op te bouwen van de thematiek in de hedendaagse boerenrock en dialectmuziek, aangezien het genre met bands als Boh Foi Toch, Bökkers, Rowwen Hèze, Skik en Mooi Wark nog springlevend is. Onderzoek met een vergelijkbare aanpak als de mijne doen naar bands als deze lijkt mij een waardevolle toevoeging aan het begrip van de hedendaagse boerenrock- en dialectmuziekstroming.

6 Bibliografie

- @vanleeuwen, op Geenstijl.nl. Rutte: "Politici geen zakkenvullers". 24 december 2015. https://www.geenstijl.nl/4711541/rutte_politici_geen_zakkenvull/.
- Bertens, H. *Literary Theory*. 3rd Edition. New York: Routledge, 2014.
- Buelens, G. „Lyricist's Lyrical Lyrics: Widening the Scope of Poetry Studies by Claiming the Obvious.” In *Current Issues in European Cultural Studies*, 495-504. 2011.
- Eckstein, L. *Reading Song Lyrics*. Rodopi, 2010.
- eddrijaars, op YouTube. *Zwarte Cross 2011 - Jovink - Nooit Meer IKEA - 17 juli Lichtenvoorde*. 28 juli 2011. <https://www.youtube.com/watch?v=xNu512OVrQY>.
- Grijp, L. P. „Is Zingen In Dialect Normaal? Muziek, taal en regionale identiteit.” *Volkkundig Bulletin* 21(2), 1995: 151-329.
- Grijp, L. P. „Singing in Dutch Dialects: Language Choice in Music and the Dialect Renaissance.” In *Reframing Dutch Culture. Between Otherness and Authenticity*, door P. Margry en H. Roodenburg, 225-243. Ashgate Publishing Ltd, sd.
- Klumpenhauer, H. „The Idiocy of Rural Life: Boerenrock, the Rural Debate and the Uses of Identity.” In *Music, popular culture, identities, Vol. 19*, door R Young, 153-180. Rodopi, 2002.
- Lier, Jeffrey van, op YouTube. *Jovink - Nooit meer naar ikea (Afscheidsconcert)*. 5 september 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=EPkrNfXNTAM>.
- Normaal. *Normaal.nl: De band*. sd. <https://normaal.nl/?De-band> (geopend maart 2019, 24).
- Partij voor de Toekomst. *PvdT.nl*. sd. (geopend april 6, 2019).
- Prak, M., en J. Luiten van Zanden. *Nederland en het poldermodel*. Amsterdam: Bert Bakker, 2013.
- Rijksoverheid. *Nedersaksische taal erkend*. 10 oktober 2018. (geopend maart 24, 2019).
- Rutten, P. „Nederlandstalige popmuziek. Een synthese van eigen en mondiale cultuur.” *Volkkundig Bulletin* 21(2), 1995: 277-303.
- Van Boven, E., en G. Dorleijn. *Literair Mechaniek*. Derde druk. Bussum: Coutinho, 2015.
- Van Dinther, M. „Nedersaksisch krijgt eindelijk erkenning: geen dialect maar volwaardige taal.” *De Volkskrant*, 9 oktober 2018.
- Wansink, H. *Het land van Beatrix*. Amsterdam: Prometheus, Bert Bakker, 2014.
- Wikipedia. *Jovink en de Voederbietels*. sd. (geopend maart 24, 2019).
- Witteman, J. „Wie gebruikte de term linkse hobby's het eerst?” *De Volkskrant*, 7 januari 2011.

7 Appendix: corpus en analyses

Mijn primaire corpus bestaat uit achttien teksten van Jovink en de Voederbietels. Deze zijn afkomstig van verschillende lyrics-websites, of in enkele gevallen zelf getranscribeerd. De teksten zijn grotendeels accuraat, bij twijfel is een (?) toegevoegd.

Bij het selecteren van de teksten heb ik de volgende vraag als criterium gehanteerd: bevat de tekst elementen die duidelijk op een andere boodschap duiden dan slechts een thematiek van feest, bier en/of vrouwen? Dit zijn zowel woorden in een tekst (denk aan ‘politiek’, ‘geld’, ‘Rooms’) als een duidelijke ironie in een tekst (zie “Eerlijk = Eerlijk”). Bij iedere tekst geef ik een beknopte analyse, enkele teksten heb ik onder paragraaf 4 uitgebreider geanalyseerd. Dit zijn teksten die meerdere thema’s bevatten, hun thema het beste verwoorden (de overige teksten van dat thema bespreek ik in dat geval ter ondersteuning) of om andere redenen opvallen.

De teksten zijn in het Achterhoeks, sommige delen zijn bij het analyseren van de teksten vertaald (zie paragraaf 4).

7.1 Eerlijk = Eerlijk

Ik gaf ow zeuven kind-ren
en nog klaag i-j tegen mien
Wat kan een man nog meer doen?
Dat i-j dat niet wilt zien

Ging de koelkast ow stuk? I-j wet ik bun druk.
Zet de kachel dan moar wat lager.
Die dut `t ok niet? gelukkig da-j ziet
dat d`r dus niks völt te klagen

Dat huusholdgeld dat had ik neudig.
Da`k dös had, dat kun i-j toch begriepen
`t Geet ok niet um `t geld
moar um `t principe

I-j hoeft mien nix te zeggen.
Ik wet toch best hoe i-j denkt
moar dat i-j mien niet wilt begriepen
dat is iets woar i-j mien met krenkt

Hoe kom i-j d`r bi-j dat i-j mien stem mist.
Mien voice mail steet toch meestal an?
Of draai een van mien golden platen
op mien stereo uut Taiwan

Oh, wat een pech. De stereo weg?
De deurwaarder dut toch ok gewoon zien werk.
Verjeurdag gemist? dan he-j ow vergist
Da-j elk joar jeurig bunt dat lik mien sterk.

Onze nie-je auto is wat groter.
Goed zo, dat heb i-j merakels goed gezien
Da`s better veur de veiligheid van mien!

Dat i-j met mien wilt proaten,

doar zit `t um net knel
 as ik ow mening hebben wil,
 dan geef ik ow die wel.

Toe asteblieft. Weast positief
 ik had bi-jnoa alles gewonnen:
 een dak op de keet, een boks an ow reet
 I-j wet met gokken win i-j meestal tonnen.

As de politie mien van `t café weer noar huus brengt
 knus bi-j kinderen, ratten en vrouw.
 Al mot i-j mien soms delen met een ander
 ik blief ow eeuwig trouw

7.1.1 Analyse

Muziek: een trage blues. De mineur van de blues draagt bij aan het beeld van de man die in zelfmedelijden zwelgt en versterkt daarmee het effect van de ironie in de tekst.

Situatie: man tegen vrouw (ik-figuur is duidelijk de mannelijke helft van een huwelijk). Vrouw is duidelijk niet gelukkig met het gedrag van de man, man vindt dat ze onredelijk klaagt (1^e en 2^e strofe).

Analyse: Het lied is feitelijk een opsomming van zaken die de man niet goed doet volgens zijn vrouw. De vrouw klaagt, volgens de man, over een teveel aan kinderen, niet-werkende apparatuur, zijn drankprobleem, schulden/deurwaarders, het vergeten van haar verjaardag, de grotere nieuwe auto, zijn gokken en zijn afwezigheid. De man houdt er een dure levensstijl op na als een rockster (stereo uit Taiwan, grotere nieuwe auto, structureel vreemdgaan en gouden platen).

De betekenis van dit nummer wordt gedragen door verbale ironie:⁸² de ik-figuur (de man) speelt de vermoorde onschuld, maar door de normen die wij in onze moderne tijd delen is volstrekt duidelijk dat juist hij degene is die met zijn gedrag verkeerd zit. Zo ontstaat een tekst waar om te lachen valt – het humoristische effect wordt veroorzaakt door de ironie – maar die tegelijk ook een norm uitdraagt voor het samenleven van man en vrouw. De tekst zegt feitelijk: “zo moet het dus niet, maar je weet zelf wel beter.” Doordat deze tekst feitelijk een positieve boodschap uitdraagt over het gezinsleven (ondanks de op het oog negatieve tekst) behoort deze niet onder het thema antiburgerlijkheid.

Thema: geld, man-vrouwverhouding.

7.2 Bullshit

Ik bun zo godvergetten Rooms
 En dus verbied ik ow condooms
 Dankzij mien eigen leer van God
 Goat ze d’r in Afrika met bosjes an kapot

Ik verkoop ow bullshit!
 Ik lul d’r alderjekes langs
 Ik verkoop ow bullshit!
 Onmundig hypocriet en krang

Seks, drugs, euthanasie
 Joa, ik bun tegen alledrie
 Roomser dan mienzelf dat bun ik
 Met mien middeleeuwse gelul

---

⁸² Zie Boven en Dorleijn 2015 p.173-174.

Bun ik niet goed snik

Ik verkoop ow bullshit!
Keters, wieven, homo's
Die geef ik d'r van langs

7.2.1 Analyse

Muziek: punkachtig. Deze stijl wekt de verwachting van een protestnummer.

Situatie: enkel lyrisch subject dat de luisteraar direct aanspreekt.

Analyse: ik-figuur verklaart zichzelf als Rooms-Katholiek en bespreekt zijn standpunten. Belangrijkste boodschap (komt veel terug in het refrein en in de titel): "ik verkoop ow (je/jullie) bullshit (onzin)!"

Zie de uitgebreide analyse onder paragraaf 4.

Thema: geloof/religie, homoseksualiteit

7.3 Mooie Lisa

Mooie Lisa, wat kiek i-j mien toch weer ondeugend an.

Mooie Lisa, ow glimlach brekt de wil van elke man.

I-j hebt alle aandacht.

Iedereen kik alleen

noar ow uitdagende glimlach.

Mooie grote borsten as een koe,

moar ik twiefel an de goeie wil van ow.

Mooie Lisa, in Frankriek heb ik ow veur `t eerst ontmoet.

Salonsocialisten, leaven van mien geld op grote voet.

Lekker fijn links lullen,

moar rechts bun i-j an `t zakken vullen.

Blief af van mien geld!!

Oh, oh, oh, wat maak i-j mien now?

Wil ik ow zien dan mot ik steeds betalen.

Oh, oh, oh, wat maak i-j mien now?

En toch trek i-j altied volle zalen.

Mona Lisa, ik nem ow met noar huus en hang ow op.

Mona Lisa, ik restaureer ow olde vale kop.

I-j hebt al mien aandacht,

want ik kiek alleen noar ow

uitdagende glimlach.

7.3.1 Analyse

Muziek: typisch upbeat boerenrock. Deze stijl draagt bij aan de verwachting van een liefdeslied.

Analyse: zie uitgebreide analyse onder paragraaf 4

Thema: politiek.

7.4 Wilt u zegeltjes meneer? (Akelig Geil)

`s Margens vroag noar `t wark

Met de Mazda 's zondags noar de kark

Een fijne quiz op de TV

De hele schoonfamilie d'r bi-j

Hond uutloaten schepje mee
 Met de oogkleppen op loop ik langs`t cafe
 Bi-j de Aldi steeds moar weer
 zegt Rikie: Wilt u zegeltjes mijnheer?
 Nee ik mot die krenge niet!

Ik ben zo akelig geil

`s oavand laat uut`t cafe
 Met mien Mazda schep ik der een stuk of twee
 Schoonmoeder, olde druif
 kets ik de TV noar de kuif
 en mien hondjen krek allens
 kietel ik met een biel in de pens
 Al die Aldi`s die brandt a-t bas
 `t rok zo fijn `t was net hasj

7.4.1 Analyse

Muziek: cover van AC/DC's "Highway to Hell" (vandaar de bewerking "Akelig Geil", dat heeft hetzelfde aantal lettergrepen en rijmt ook. De tekst "Akelig Geil" heeft verder weinig met de rest van de tekst te maken.)

Situatie: lyrisch ik klaagt over zijn burgerlijke leventje en fantaseert over wat hij graag zou doen uit protest.

Analyse: de tekst noemt enkele voorbeelden van burgerlijkheid en burgerlijk gedrag: 's ochtends vroeg naar het werk, 's zondags naar de kerk, een Mazda rijden (komt terug in "Nooit meer naar Ikea" en wordt door de Jovinks blijkbaar als antiburgerlijk gezien), het kijken van een quiz op tv (versterkt door het sarcastisch gebruikte "fijne"), de schoonfamilie, de hond uitlaten en zijn poep opruimen, niet naar het café gaan, boodschappen doen bij de Aldi en het verzamelen van zegeltjes. In de fantasie van de ik-figuur komt hij 's avonds laat thuis uit het café, rijdt hij mensen aan in zijn Mazda, gooit zijn schoonmoeder de tv naar haar hoofd, vermoordt hij zijn hond met een bijl en branden alle Aldi's. De geur van de branden ruikt zo fijn dat het wel hasj (drugs) lijkt. Het refrein "Akelig geil" kan gezien worden als verder protest tegen de burgerlijkheid: de man wil geen zegeltjes, hij voelt zich als een gekooid beest.

De schoonmoeder komt terug in het nummer "Klasse, goed te passe": "Schoonmoeder, olde druif / net hersteld van de tv noar de kuif."

Thema: antiburgerlijkheid, religie

7.5 Revolutie/Evolutie!

Revolutie! Evolutie!

Positivisme! Darwinisme!

Geen wellus nietus,

moar functionele coitus!

'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
 en 't volk dat fokt d'r moar op los!

'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
 Op de buurvrouw goat ze total loss

Kearls die wilt lekker vri-jen

Doar is nix van geloagen

En de wieven die wilt dat ook
Bunt d'r nog vroagen?

'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
en 't volk dat fokt d'r moar op los!
'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
Op de buurvrouw goat ze total loss

Bevolkingsgroei löp uut de hand,
dat is geen flauwekul!
Gebruuk toch één keer ow verstand
in plaats van meteen ow lul!

'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
en 't volk dat fokt d'r moar op los!
'n Goeie buurvrouw is better dan 'n verre vriendin
Op de buurvrouw goat ze total loss

Positivismme!

7.5.1 Analyse

Muziek: punkachtig.

Situatie: er is geen lyrisch subject.

Analyse: het lied begint met de termen revolutie, evolutie, positivisme en Darwinisme. De eerste twee zijn duidelijk. Het positivisme is een filosofische stroming die stelt dat slechts door empirie kennis verkregen kan worden. Het Darwinisme stelt kort gezegd dat slechts de sterksten overleven. Het lied gaat geheel over seks, de empirie zal dan ook de coïtus behelzen. Deze ongebreidelde geilheid is de revolutie: geen regels, pakken wat je pakken kunt! Het lied stelt dat de seks dient ter voortplanting (Darwinisme, evolutie) en dat het veruit het eenvoudigste is om de dichtstbijzijnde vrouw te nemen (goede buurvrouw versus verre vriendin). De vijfde strofe maakt bezwaar tegen deze gang van zaken met het argument dat de bevolkingsgroei uit de hand loopt en dat het verstand eens gebruikt dient te worden. Daarmee krijgen de vier kreten revolutie, evolutie, positivisme en Darwinisme een ironische lading. Positivisme wordt nog (vervormend) herhaald aan het einde van het lied waardoor het een extra ironische lading krijgt. Het kan tweezijdig geïnterpreteerd worden: gericht op de empirie, maar ook gericht op het feit dat die empirie helemaal niet zo positief is.

Thema: seks, kleingeestigheid.

7.6 Luie Flikker

En i-j zegt mien dat ik moar mazzel heb
Met 't werk wat ik now doe
En i-j zegt mien dat ow miskend talent
De sores is van ow
Deur alles en deur iedereen
Vuul i-j ow verroajen
Moar nog nooit heb ik ow zien toehappen
As ze ow een baan anboajen

Dat i-j steuntrekken wilt
Ten koste van mien

En ok van een ander
Wat bun i-j een luie flikker

Tegen wil en dank bestook i-j iedereen
Met ow scheve waanideen
Moar nog nooit he'k gezien dat zo'n plan uitkwam
Of da-j d'r ok moar iets an deejen

Dat i-j bier zoepen wilt
Op kosten van mien
En ok van een ander
Op kosten van een ander
Wat bun i-j een luie flikker

7.6.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Situatie: lyrisch ik (werkende) reageert op klachten van de “hij”, een werkloze.

Analyse: deze tekst doet sterk denken aan de tirades van de “hardwerkende Nederlander” richting de “uitkeringstrekkers” op websites als GeenStijl. De voornaamste klachten van de ik-figuur zijn dat de ander niet werkt, vindt dat zijn gebrek aan werk niet aan hem ligt maar dat de wereld hem verraden heeft en dat hij banen die hem aangeboden worden niet accepteert. Wel heeft de werkloze altijd wilde plannen die nochtans nooit uitkomen en waar de werkloze zich ook niet voor inzet. Liever trekt hij steun (een uitkering) en drinkt hij zo bier op kosten van anderen.

Thema: geld, bijstand, politiek.

7.7 Hoe smik ow den

Of i-j een vies vet varken bunt
Of i-j ziet d'r heel goed uut
Of i-j now wief of kearl bunt
Nee, dat mik geen ene kloten uut (hooguit 2)
Stinkend arm of riek
Iedereen is geliek

Alderbastend man
Wi-j goat an 't feesten an
't Geet d'r gruwluk hen
Hoe smik ow den?!

Of i-j de balg vol bami jaagt
Of dat i-j earpelvretter bunt
Drieten mot wi-j allemoal
Of i-j now wit, geil, bruun of zwart bunt
Behalve dan mien oma
Want den hef een fonkelni-je stoma

7.7.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Analyse: dit nummer gaat, getuige de eerste en de laatste strofe, over gelijkheid. De boodschap: iedereen is gelijk (r.6). Met zijn allen gaat er gefeest worden (refrein). Er zitten veel referenties en woordspelingen in dit nummer. Allereerst wordt een lelijk iemand gelijkgesteld aan een vies vet varken, waarmee de

link naar het boerenbedrijf wordt gelegd. Het “hooguut twee” is waarschijnlijk een live-toevoeging, want het komt in de albumversie van het lied niet voor, maar het speelt met de betekenis van “kloten”: “het maakt geen ene klote(n) uit” betekent zoveel als “het maakt niet uit”, maar twee kloten (ballen) is inderdaad een tekenend verschil tussen mannen en vrouwen. “Stinkend arm of rijk” betreft het woord “arm” bij de vaste uitdrukking “stinkend rijk” en “earpeltvretter” (aardappeleter) verwijst mogelijk naar het beroemde schilderij van Van Gogh. Als laatste: “drieten mot wi-j allemaal” (poepen moeten we allemaal) verwijst naar een oude reclame voor Popla toiletpapier en bijbehorende parodie “poepen moeten ze allemaal”. Behalve, uiteraard, als men voorzien is van een stoma (dit is een mooi voorbeeld van de typisch pragmatische Oosterse humor).

De boodschap van gelijkheid in dit nummer staat in schril contrast tot de onverdraagzame uitlatingen in sommige andere nummers van Jovink.

Thema: gelijkheid.

7.8 Nix te klagen

Volgens mien besef i-j ow gaar niet hoe mooi ik `t vin.

Ow vertelsels van vroger geeft mien altied goeie zin.

Juust doarom snap ik d`r niks van dat ik bi-j ow b`leuven kon. (?)

Dat i-j vindt da-j vaak verkeerd gekozen hebt.

Moar zo slecht he-w `t nog gaar nie.

Joa zo slecht he-w `t nog gaar nie.

Kiek i-j terug op ow leaven dan zie i-j wat anders as ik.

Succes is`n oordeel afhankelijk van wie d`r noar kik.

A-j`t volk nog wat kunt leren ,uw omgeving kunt inspireren.

Dat is wat zwoarder telt dan eretitels of geld.

Joa zo slecht hew `t nog gaar nie.

Joa zo slecht hew `t nog gaar nie.

Uw humor en oprechtheid.

Die geeft het leaven kleur.

As ik `t zoas i-j kan doen.

Dan teken ik d`r veur.

Joa zo slecht hew `t nog gaar nie.

Joa zo slecht hew `t nog gaar nie.

Joa zo slecht hew `t nog gaar nie.

Volgens mien besef i-j ow gaar nie.

Hoe mooi ik `t vin.

7.8.1 Analyse

Muziek: typisch Nederlandse ballad in 3/4 maat. De muziek geeft, vooral door het gebruik van strijkers en meerstemmige, trage zang, de tekst een melancholisch, doch trots gevoel.

Situatie: lyrisch ik spreekt ouder toe.

Analyse: dit lied heeft een melancholische, haast troostende maar zeker ook trotse sfeer. Het is een lofzang op de ouder die geen financieel succes heeft gekend in het leven en daarom vindt dat hij verkeerde keuzes heeft gemaakt (strofe 1 en 2). De ik-figuur vindt dat echter minder belangrijk en wijst op de persoonlijke kwaliteiten en goede invloeden op mensen van de ouder. Hij kijkt duidelijk op tegen de ouder en ziet hem als goed voorbeeld (3^e strofe). Zijn boodschap: zo slecht hebben we het nog niet (we hebben nix te klagen). De ik-figuur is duidelijk trots op zijn ouder, hoewel die ouder dat soms misschien niet ziet (“volgens mij besef je je bij lange na niet hoe mooi ik het vind”).

Thema: ouders, trots, geld, eerlijkheid.

7.9 Nooit meer naar Ikea

Met de caravan fijn vol eerdappels
lease mazda d'r veur
intratuig en klooitjesvolk
gezellig in de sleur

Bu-j dan bli-j? Nee dan hei-j wat!
Tut de strot toe in de hypotheek
bu-i dan bli-j? Dan hei-j wat!
Bi-j ow schoonmoe liggen knagen
an die kleffe cake

Nooit meer naar Ikea
't leaven is toch völs te mooi
nooit meer naar ikea
flikker op man met die teringzooi

Oaverweerde, geld genog
Pochen op ow bonus
moar wel speciaal naar duutslan goan
umdat 't doar toevallig wat goedkoper is

Bu-i dan bli-j? Nee, dan hei-j wat!
Tut de strot toe in de hypotheek
bu-i dan bli-j? Dan hei-j wat!
En moar blieven knagen
an die kleffe cake

Nooit meer naar Ikea
't leaven is toch völs te mooi
nooit meer naar ikea
flikker toch op man met die teringzooi

Nooit meer naar Ikea
Nee, ik ga nooit, nooit meer naar Ikea
Nee ik ga nooit meer
Nooit meer naar Ikea
't leaven is toch völs te mooi
Nooit meer naar Ikea
Nee, nee, nee,
ik ga nooit meer naar Ikea
't leaven is toch völs te mooi
nooit meer naar ikea

7.9.1 Analyse

Muziek: upbeat rock 'n roll. Bij de live-uitvoering bij het Afscheidsconcert van Jovink staat er om de kneuterigheid te benadrukken een vrouw in traditionele klederdracht kaas te snijden op het podium.

Analyse: zie de uitgebreide analyse onder paragraaf 4. Dit nummer is een opsomming van en protest tegen allerlei kenmerken van burgerlijkheid.

Thema: antiburgerlijkheid.

7.10 Galgenaas

As ik 't bed uut stap
Dan zuuk ik galgenaas
Ik geef de hond een trap,
want ik bun zien baas
Ik stel mien radar op
in de wagen langs de kant
Ik verschuul mien roomse kop
in de gereformeerde krant
'Flits!' Hi-j steet d'r op!

Zo, mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
veur disse goeie hinderlaag
Zo mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
en griep ze in de kraag

En zit ik op kantoor
dan zuuk ik galgenaas
Bun ik wat op 't spoor
dan meld ik dat de baas
Ik goa promotie maken!
Ik krieg ze wel
Bevel is bevel
Collega of nie,
ik nea-j ze d'r bi-j!

Zo, mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
veur disse goeie hinderlaag
Zo mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
en griep ze in de kraag
Zo, mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
veur disse goeie hinderlaag
Zo mien wark dat zit d'r op vandaag
Ik klop mien zelluf op de borst
en griep ze in de kraag
en griep ze in de kraag

7.10.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Situatie: lyrisch ik prijst zichzelf.

Analyse: uit de tweede strofe blijkt door de radar dat we met een politieagent te maken hebben. De agent stelt zijn dag in het teken van het zoeken van galgenaas (hij is dan ook opsporingsambtenaar), maar het galgenaas zoekt hij dan door zijn flitser op te stellen om snelheidsovertredingen te bekeuren. Hij is bijzonder content met de “boeven” die hij gevangen heeft. De hond die een trap krijgt doet denken aan zinloos geweld en willekeur van de politie, “omdat het kan.” De agent verschuilt zijn “Roomse kop” (zie ook “Bullshit”) in de gereformeerde krant. De argeloosheid waarmee Rooms en gereformeerd door elkaar worden gehaald duidt mogelijk op willekeur, maar roept vooral het beeld van schijnheiligheid op. Deze tekst in combinatie met een tekst als “Aan de kant” waarin de ik-figuur wordt achtervolgd door de politie bevat een boodschap van wantrouwen jegens de politie (en daarmee mogelijk de wet). In de tweede strofe gedraagt een streber op kantoor zich als een politieagent: hij speurt actief naar galgenaas en rapporteert alles aan de baas om zo promotie te maken. Wederom een beeld van schijnheiligheid. Het kantoorstrebertje hecht duidelijk grote waarde aan de regeltjes, iets dat ook aan de Rooms en wordt toegeschreven en wat als antiburgerlijk wordt gezien (zie “Bullshit”, 4.1 en “Wilt u zegeltjes meneer?”, 6.4).

Thema: religie, anti-politie, antiburgerlijkheid.

7.11 Bandjes motten rocken, centjes rollen

Jullie werken hard, wi-j spölt in een band
 Jullie hebben knaken, wi-j hebben talent
 Alles wat mooi is, kost now eenmoal geld
 en wi-j zoept niet meer
 dan wi-j op könt met geweld

Al wa-j uutgegeven hebt,
 pakt niemand ow nog af

Bandjes motten rocken
 Centjes motten rollen
 Bandjes motten rocken,
 centjes rollen

Nuttige rotzooi koop ik sowieso nooit
 umdat wi-j 't liever oaver de balk hen gooit
 Wat 't kost mik mien gin kloten uut
 moar wi-j komt d'r tenminste nog 'ns uut

Al wa-j uutgegeven hebt,
 pakt niemand ow nog af

Bandjes motten rocken
 Centjes motten rollen
 Bandjes motten rocken,
 centjes rollen

Bandjes motten rocken
 Centjes motten rollen
 Bandjes motten rocken
 Centjes motten rollen

7.11.1 Analyse

Muziek: upbeat rock 'n roll, wat bijdraagt aan een boodschap van zorgeloosheid die uit het nummer spreekt.

Situatie: lyrisch subject (soms in meervoud, soms in enkelvoud) (band) spreekt publiek toe.

Analyse: de eerste strofe presenteert een tegenstelling tussen de band en het publiek: het publiek werkt hard en heeft geld, de muzikanten spelen in een band en hebben talent. Het publiek betaalt de band voor het vermaak. Het refrein stelt duidelijk de doelen voor beiden: bandjes moeten rocken, geld moet rollen. Dat laatste wordt benadrukt: “alles wat je uitgegeven hebt pakt niemand je meer af.” Dit is waarschijnlijk een verwijzing naar de overheid; politici worden er in de teksten van Jovink vaker verdacht van het afpakken van geld. Het lyrisch subject koopt nooit “nuttige rotzooi” (antithese) maar smijt het geld liever over de balk en “zuipt niet meer dan hij op kan met geweld”. Wat het kost is niet belangrijk, “maar wij komen er tenminste nog eens uit” (wij maken tenminste nog eens wat mee). Deze boodschap van spenderen heeft, naast zorgeloosheid, ook een tint van antiburgerlijkheid: door te spenderen in plaats van de sparen maak je nog eens wat mee, en je geld is veilig voor de overheid.

Thema: geld, antiburgerlijkheid.

7.12 Machtig Mooi

De Zündapp tokkelt vernemstig deur 't broek
de velden bunt zo mooi van kleur
de wind die wappert deur mien heur, dat vin'k zo mooi mooi mooi mooi
ik snoef de lucht op van d'n achterhoek

Achterhoek, ik zeg ow
Wat mooi da, dat hier zoiets nog kan
Machtig mooi en ik zeg ow
As iemand ow zien woord gif dan kun i-j doar van op an

Kiek doar den boer verkoch zien spullen op de hoek
een open geldkist an de stroat
da-j ow geld d'r achterloat, dat vin'k zo mooi mooi mooi mooi
dat dat kan in d'n Achterhoek

Achterhoek, ik zeg ow
Wat mooi da, dat hier zoiets nog kan
Machtig mooi en ik zeg ow
As iemand ow zien woord gif dan kun i-j doar van op an

Ja da vin ik machtig mooi
Ja da vin, ja da vin ik machtig mooi

Machtig mooi, halleluja
Machtig mooi, halleluja
Machtig mooi, halleluja

7.12.1 Analyse

Muziek: rockballad met achtergrondzangeressen.

Analyse: zie uitgebreide analyse onder paragraaf 4. Dit nummer is een opsomming van bijzondere, mooie eigenschappen van de Achterhoek waar het lyrisch subject trots op is.

Thema: trots op de Achterhoek, geld, eerlijkheid.

7.13 Onder de douche

Flikkers en mietjes willen trendy lieken
 de scheiding op de kop stoat ze te verglieken
 Disco`s vol met hoerenollielocht
 onder de oksels klonnievocht
 Badkamer hebt ze in` t hoes
 de hele dag stoat zi-j onder de douche

Leeghoofden met duure kleren
 een gladde bek want zi-j doet zich scheren
 Tandepasta op` t glazuur
 de Gooise "R" klinkt reuzeduur
 Klereconfectie op de hoed
 de hele dag stoat zi-j onder de douche

In cosmetica doe ik al joaren zaken
 mien aftershave verpulvert de kaken
 giftige shampoos, deodorant
 een rouwadvertentie in de krant
 Badzalf, Crèmespoeling dat is louche
 de hele dag ligt zi-j onder de douche
 BAH!

7.13.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Analyse: de eerste zin maakt direct duidelijk dat de tekst anti-homo is. Het dedain voor deze bevolkingsgroep blijkt vooral uit “willen trendy lijken”: het blijft, aldus de Jovinks, bij een poging tot afspiegeling. Bij de vierde regel van elke strofe verdwijnt de muziek en wordt een raar stemmetje opgezet. Hierdoor ontstaat een contrast met de rest van het lied. Samen met het opzettelijk in een lager stijlregister geplaatste “klonnievocht” (vgl. “eau de cologne”) en het sterk overdreven Gooise accent bij “de Gooise R klinkt reuzeduur” draagt dit sterk bij aan de ironische toon van het lied. De eerste twee strofen ageren vooral tegen het gebruik van parfums, scheren en douchen, maar ook dure kleren en de Gooise R worden genoemd. In de derde strofe spreekt een lyrisch subject vanuit de positie van cosmeticahandelaar die zelf zegt in schadelijke middelen te handelen, met zelfs rouwadvertenties tot gevolg. Het nummer ageert dus feitelijk tegen (overdadige) lichamelijke verzorging, wat als iets voor homo’s wordt gezien. De norm voor ‘normale mensen’ wordt daarmee gesteld op vuil. Lichamelijke verzorging is “bah!”, wat een interessante ironie oplevert. De vraag is alleen wat die ironie inhoudt: is dit hele nummer ironisch en meent Jovink het niet zo, of menen ze het wel degelijk en zijn ze homofob? Een andere mogelijkheid is een lezing als antiburgerlijk protest: te veel aandacht besteden aan lichamelijke verzorging en proberen bekakt te praten zouden gelezen kunnen worden als uitingen van burgerlijkheid (meedoen met de rest, je beter voordoen dan je bent – zie “leeghoofden met dure kleren”.)
 Thema: anti-homo, antiburgerlijk?

7.14 Vrogger was alles better

Luuster noar mien leavensles:
 vrogger was alles better
 de jeugd kon toen nog rekkenen
 en 't vleisch dat was veul vetter
 de eerste neger in 't dorp, dat was nog 's wat
 de jeugd van now is mien geen knip veur de neus meer weerd

computer, fax en mountain-bike, dat dei-jen wi-j met peerd
 bi-j elke scheet meldt ze zich ziek en klaagt van lieverlee
 dan ligt ze op de intensive care.....

A-j een gat had in de kies kon d'r een peerd uut zoepen
 As i-j d'n poot gebrokken had dan ging i-j wieter kroepen
 zo hinken wi-j drie dagen lang veur water noar de pomp
 en as den löhg was, zop i-j uut de zomp

Een kearl was toen van iezer en de boten nog van holt
 dat hef de heregod now umgedreajd
 de zommer was veul heiter en de winter ens zo kold
 vri-jen dee i-j toen nog met een meid

doet opa nog een bolknakjen dan za'k nog wat vertellen
 a-j de eerste was met telefoon dan ko-j nog niemand bellen
 en ook niet ssm-en, dat was nog's wat
 de jeugd hef geen fatsoenlijke oorlog metgemaakt
 vandoar dat ze de hand opholt en hele dagen staakt
 een deursnee zonverduustering duurde toen een joar
 en van vri-jen kwam nog niemand kloar.....

vri-jen dei i-j toen nog met een geit

7.14.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Analyse: vanaf de eerste regel, vanaf de titel eigenlijk al is het nummer een duidelijk “opa vertelt”-verhaal. Vroeger was alles beter. Afgezien van de overdrijvingen bevat de tekst wel een aantal voorbeelden van hoe tijden daadwerkelijk veranderd zijn: het woord “neger” (1^e strofe) gebruiken wij niet meer, en aan hun verschijning zijn we intussen gewend. Tegenwoordig zijn we veel te veel bezig met onze telefoon (laatste strofe) en veel dingen die we tegenwoordig nodig (denken te) hebben waren vroeger nog niet uitgevonden (r.7-8). Het rekenonderwijs was ook daadwerkelijk beter, zegt men. De laatste twee regels van de eerste strofe zijn interessant in het licht van de huidige tendensen in overwerktheid en burn-out onder jongeren.

Er zitten enkele woordspelingen in de tekst die de boodschap “in mijn tijd...” versterken: de ijzeren kerel en houten boten die God nu heeft omgedraaid, het verkeerd uitspreken van computer, fax en mountainbike. Opa kent ook de goede term voor “ssm-en” (sms'en) niet. Als laatste het enigszins absurdistische “vrijen deed je toen nog met een geit”. Het rijmt op “meid”, maar het lijkt meer absurdistisch dan dat er een daadwerkelijke betekenis aan hangt – afgezien van het benadrukken van eventuele seniliteit bij opa.

Thema: vroeger, jong/oud.

7.15 Dat i-j nog sloopen kunt

Hey mooie knasterd
 wannabe president
 Eigenbelang in kruuwagens
 Doar sta i-j um bekend
 Egals klim i-j hogerop
 En zwelg i-j in ow macht
 Maar i-j doet totaal niet

Wat 't volk van ow verwacht

Woo-ow

Zak da'j dr bunt

Profiteur

Dat i-j nog sloopen kunt

I-j vindt owzelf geweldig

Met ow glanskop bi-j un krant

Moar veur t echte werk

Stek i-j diezelfde kop in 't zand

Al ow slappe daden

Wordt door laffigheid beheerst

Beloftes woar 't slijm af druipt

Lap i-j aan ow leers

Van een zuuvere discussie

Snap i-j niet de helft

I-j helpt al ow vriendjes

Maar 't meeste nog owzelf

Met ow macht zou j'eerlijk weân

Kearl man schaam ow toch

Kaartenhuizen, stoomkastelen

En gebakken locht

I-j mot ow schamen scheve drietbuul!

7.15.1 Analyse

Zie de uitgebreide analyse onder paragraaf 4. Dit nummer is een protestlied tegen de politiek. Doet veel denken aan "Wet i-j wat i-j könt" van Normaal.

Thema: politiek, oneerlijkheid.

7.16 Lenen

Alles wat 'k verdien geef 'k dan meteen weer uut

Oh, en an spoaren doe ik niet

Want als ik effen krap bi-j kas zit

Leen ik gewoon wat geld erbij

Nee krap bij kas dat ken ik niet

Geld meekt niet gelukkig, moar lenen wel

Doar ku'j niet tegen werken, zo makkelijk en snel

Lenen, lekker lenen

Ik betaal ow oaver twintig joar weer terug

Lenen (maximaal) Lenen (doodnormaal)

Van lenen krieg i-j nooit een kromme rug

I-j kunt veel better rood dan stuk staan (?)

Dus neem ik nog maar een krediet

Ik heb liever vreemd as geen vermogen

En afbetalen doe 'k voorlopig niet

Ik leen zo veul, ik kan nooit meer failliet
 Oppotten en spoaren zie i-j mien niet doen
 Ik leen alvast voor later
 Een riant pensioen

Lenen, lekker lenen
 Leen van Frisia dat is m'n allerbeste vriend
 Lenen (al wat kan), lenen (pak 'm dan)
 Beter goed geleend dan slecht verdiend

7.16.1 Analyse

Muziek: upbeat.

Situatie: lyrisch ik, spreekt geen direct publiek aan.

Analyse: het lyrisch ik prijst het lenen van geld. Het nummer bevat veel spelingen met bestaande uitdrukkingen om die boodschap te versterken: “geld maakt niet gelukkig, maar lenen wel”, “van lenen krijg je nooit een kromme rug” (al moet je wel krom liggen om het geld terug te betalen), “ik heb liever vreemd [vermogen] dan geen vermogen”, “beter goed geleend dan slecht verdiend.” Doordat de boodschap van grenzeloos lenen er zo dik bovenop ligt ontstaat verbale ironie: het is duidelijk dat deze stijl van leven niet verstandig is.

Thema: geld

7.17 Thuis voor de dwangbuis

Mien keet steet vol met pröttel
 Gekocht bij de Tele-sel
 Die tv-leugens geleuf i-j toch niet
 Moar mien wief die dut dat wel
 As d'r moar een gat in zit
 Dat geet niet altied op
 Want het gat in de hand van mien vrouw
 Kost mien de kop

Donder op!
 Met die achterbakse tv-leugens

Een motor, bh en pannensets
 En wet ik al niet wat
 Als klap op de vuurpijl dreagt ze nu
 Een elektrische trilband um ut gat
 CD-collecties, kruuwagens vol
 Ut mens dat dreait ze gri-js
 Van de eightties, nineties tot de zeroties

Donder op!
 Met die achterbakse tv-leugens

Alles goat kapot wat mien wief zich köcht
 Bi-j die opgebruunde snollen
 Garantie krieg i-j net zo lang
 Als een boer zien biet in het vuur kan hollen
 Uut die tv is de moraal

En goa noar 'n feestje heêr
Want bi-j Jovink live is 't altied goeie sfeer

Donder op!
Met die waardeloze tv-leugens
Donder op!
Met die achterbakse tv-leugens

TV-leugens!

7.17.1 Analyse

Muziek: niet opvallend.

Situatie: lyrisch ik beklagt zich over de gevoeligheid van zijn vrouw voor tv-reclames.

Analyse: in de eerste twee regels wordt het probleem geïntroduceerd: het huis staat vol met rommel, gekocht bij Tel Sell. De domheid van de aankopen wordt benadrukt door de retorische vraag “die tv-leugens geloof je toch niet” op te volgen met “maar mijn vrouw doet dat wel”. De laatste vier regels van de eerste strofe zijn een speling op de oneerbiedige uitdrukking “als er maar een gat in zit, dan is het goed” (onderwerp: vrouwen). In dit geval is het gat er een in de hand, en dat is niet positief. De tweede strofe is een opsomming van rommel die gekocht is. In de derde strofe, over garantie, valt de muziek kort weg om aan de zin “zo lang als een boer zien biet in het vuur kan hollen” (zo lang als een boer zijn ballen in het vuur kan houden) extra nadruk te geven. Dit is een referentie aan het boerenleven en de boer als voorbeeld. Het nummer eindigt met een oproep om de tv uit te zetten (denk ook aan Doe Maars “Doris Day”) en naar een concert van Jovink te gaan. De tv levert slechts “achterbakse/waardeloze tv-leugens”.

Thema: geld, oneerlijkheid, man-vrouwverhouding.

7.18 Happy Achterhooker

'n Volle rooie oavondzonne
lacht mien in 't gezicht
en dat steet mien an
De krekels die bunt opgewarmd
deur 't letste licht
Ze trapt de brommertjes an

Zinderende oavondloch
van 't pas gemeajde gres
wurdt deurboord met 't knallen
van de bruune beugelfles

Ik bun de Happy Achterhooker
Geluk dat wurdt gevonden hier
zonder te zoeken
Ik bun de Happy Achterhooker
Geluk dat wurdt gevonden hier
zonder te zoeken

't Mooie blonde dearntje
met 't lachende gezicht
kiekt de verleagen jongen an
Eur glinsterende ogen

die maakt zien hoofd zo licht
't Brommerkieken geet an!

De natuur dat is 't vollek
en 't vollek is de natuur
De ware Achterhooker
is de stoere stijlfiguur

Ik bun de Happy Achterhooker
Geluk dat wurdt gevonden hier
zonder te zoeken
Ik bun de Happy Achterhooker
Geluk dat wurdt gevonden hier
zonder te zoeken, yeah

Happy Achterhooker!

7.18.1 Analyse

Muziek: rockballad. Versterkt de boodschap van trots.

Situatie: Iyrisch ik looft de Achterhoek.

Analyse: qua boodschap en muzikale stijl lijkt dit nummer sterk op "Mchtig Mooi". In de eerste twee strofen wordt het beeld opgeroepen van een Achterhooker die 's avonds in de natuur zijn favoriete biertje drinkt (de bruine beugelfles was vroeger de bekende fles van Grolsch). De vijfde strofe bevat een chiasme tussen volk en natuur waarmee de twee aan elkaar gelijkgesteld worden. "Stoere stijlfiguur" allitereert en speelt met het voorgaande chiasme. Daarnaast geeft het de Achterhooker weer als iemand aan wie een voorbeeld te nemen is, een andere betekenis van "stijlfiguur".

Thema: trots op de Achterhoek.